

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

Temný turismus v Praze

Bc. Kateřina Černá

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Kateřina Černá

Podnikání a administrativa

Název práce

Temný turismus v České republice se zaměřením na destinaci Praha

Název anglicky

Dark Tourism in the Czech Republic with Focusing on the Destination of Prague

---

Cíle práce

Cílem diplomové práce je na základě zhodnocení potenciálu temného turismu v České republice zpracovat vlastní návrhy produktů s touto tematikou pro konkrétní destinaci – hlavní město Prahu.

Metodika

Metodika teoretické části diplomové práce bude založena na studiu tematicky zaměřené odborné literatury a aktuálních internetových zdrojů. Teoretická východiska budou zpracována na základě metody zkoumání dokumentů a prostřednictvím komparace a syntézy sekundárních zdrojů. Následně bude zpracována praktická část práce, ve které bude analyzován stav temného turismu v České republice a na území hlavního města Prahy. Jako základní nástroj bude aplikována SWOT analýza. Zjištěné výsledky budou v závěru práce vyhodnoceny a budou zpracovány vlastní návrhy produktů pro konkrétní destinaci – hlavní město Prahu.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Cestovní kancelář, cestovní ruch, podnikání, služby, temný turismus.

Doporučené zdroje informací

KINCL, Jan. Marketing podle trhů. 1.vyd. Praha: Alfa Publishing, 2004, 172 s. ISBN: 80-86851-02-8.

Odborná periodika a internetové zdroje.

PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. Ekonomika turismu. Turismus České republiky. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 205 s. ISBN 978-80-247-3748-5.

RYGLOVÁ, Kateřina; BURIAN, Michal a Ida VAJČNEROVÁ. Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 213 s. ISBN 978-80-247-4039-3.

SHARPLEY, Richard a Philip STONE. The darker side of travel : the theory and practice of dark tourism. Tonawanda, NY : Channel View Publications, 2009, 275 s. ISBN: 978-1-84541-116-9.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Miroslava Navrátilová

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 29. 9. 2014

Ing. Helena Čermáková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 27. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Temný turismus v České republice se zaměřením na destinaci Praha" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Miroslavě Navrátilové za odborné vedení, konzultace a připomínkování během zpracování této diplomové práce.

Temný turismus v České republice se zaměřením na destinaci Praha

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá tématem temného turismu v Praze. Temný turismus je nový trend v oblasti cestování a cílem této práce je zhodnotit jeho atraktivitu a jeho možnosti na území hl. m. Prahy. Teoretická část představuje pojmy cestovní ruch, cestovní kancelář a temný turismus. Dále poskytuje porovnání stavu v České republice a v zahraničí, a to jak zázemí pojmu temného turismu, tak reálné možnosti pro realizaci při vyhledávání tohoto typu památek. Teoretické poznatky jsou využity při výběru památek temného turismu a zhodnocení atraktivity Prahy pro turismus obecně i pro turismus temný. Je zhodnocena potenciální konkurence a je navrhnut vlastní produkt s kalkulací nákladů a prodejní ceny.

Klíčová slova: cestovní ruch, cestovní kancelář, temný turismus, motivace, emoce, etika, památky

Dark Tourism in the Czech Republic with Focusing on the Destination of Prague

Summary

This thesis deals with dark tourism in Prague. Dark tourism is a new trend in travel and the aim of this study is to evaluate its attractiveness and its opportunities in the City of Prague. The theoretical part introduces the terminology of tourism, travel agencies and dark tourism, it also provides a comparison of the situation in the Czech Republic and abroad - both the background of the dark tourism concept and real possibilities for its realization when searching for this type of sights. Theoretical knowledge is used in the selection of dark tourism sights and evaluate the attractiveness of Prague for tourism in general and also for dark tourism. Potential competition is assessed and own product costing and selling price will be put forward.

Keywords: tourism, travel agency, dark tourism, motivation, emotion, ethics, monuments

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce.....	11
2.2 Metodika	11
3 Teoretická východiska	13
3.1 Cestovní ruch	13
3.2 Temný turismus	20
4 Vlastní práce	34
4.1 Zhodnocení turistického potenciálu České republiky.....	34
4.2 Praha jako cíl temného turismu	36
4.2.1 Památky a místa temného turismu v Praze.....	41
4.2.2 Současná nabídka trhu	55
4.3 Vlastní návrhy produktů	61
4.3.1 Trasa I. - Židovské město a jeho tajemství	62
4.3.2 Trasa II. - Funerální výprava Prahou	65
4.3.3 Trasa III. - Temné Bohnice.....	68
4.3.4 Zhodnocení výsledků.....	70
5 Závěr.....	72
6 Seznam použitých zdrojů	74
7 Přílohy	80

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Základní kategorie temného turismu dle Dunkley, Westwood a Morgan [2007]

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Alternativní rámec temného turismu dle Dunkley, Westwood a Morgan
[2007:6]

Tabulka č. 2: SWOT analýza, Česká republika jako destinace vhodná pro temný turismus

Tabulka č. 3: SWOT analýza, Praha jako destinace vhodná pro temný turismus

Tabulka č. 4: Kalkulace nákladů trasy I.

Tabulka č. 5: Kalkulace nákladů trasy II.

Tabulka č. 6: Kalkulace nákladů trasy III.

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
iDTR	Institut pro výzkum temného turismu; The Institute for Dark Tourism Research
IRTS	Mezinárodní doporučení pro statistiku cestovního ruchu; International Recommendations for Tourism Statistics
OSN	Organizace spojených národů; The United Nations
PhD	philosophiæ doctor (akademický titul)
StB	Státní bezpečnost
UK	the United Kingdom
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu; The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNWTO	Světová organizace cestovního ruchu

Seznam příloh

Příloha I. – Obrázková dokumentace památek a míst temného turismu v Praze

1 Úvod

Cestovní ruch je rychle se rozvíjející hospodářské odvětví, jehož význam neustále roste a jehož podoba se neustále mění ruku v ruce s neustále se měnícími trendy a nároky zákazníků. Cestovní ruch má tak význam nejen pro ekonomický rozvoj daného místa, ale má dopad i na jeho rozvoj sociální – má podíl na vytváření pracovních míst, rozvoji dopravní infrastruktury i služeb, které s cestovním ruchem souvisejí. Cestovní ruch je také součástí globalizace v tom smyslu, že lidi propojuje, napomáhá poznávání jiných kultur a vzájemnému obohacování. V konečném důsledku přispívá ke vzdělávání.

V trendech a preferencích turistů dochází ke změnám v motivacích, zájmech a cílech. Pokud chce daná oblast zůstat atraktivní pro co nejširší skupinu turistů, musí tyto trendy sledovat a přizpůsobit se jim, což v praxi znamená vytvořit vhodnou nabídku. Na obecné rovině lze říci, že trendy se spíše odklánějí od tradičních a masových forem a přiklánějí se k zájmovým cestám – ať už za přírodou, sportem, kulturou anebo katastrofami. Ať už je cílem cokoliv, společné mají to, že jsou odlišné, neúčastní se této aktivity masy turistů a výsledkem bývá získání nových informací, zážitků či dovedností. Jedním z těchto nových trendů je temný turismus.

Tento turistický trend není příliš známý, i když památky, které jsou pod tento pojem zařazovány, patří mezi nejvyhledávanější památky u nás. V zahraničí je situace jiná – jedná se o téma, o které se zajímají akademické kruhy, je podroben zkoumání, je předmětem publicity a jeho ekonomický přínos získává na významu. Temný turismus je zajímavý tím, že seznam památek, které do této kategorie spadají, je proměnlivý, neustále probíhají diskuze o etické stránce tohoto typu cestování, je kontroverzní, dotýká se našich nejhlubších citů a vyvolává diskuze tak, jako zřejmě žádný jiný turistický trend. Zajímavé je, že ačkoliv je Česká republika bohatá na památky, které lze do tohoto typu turismu zahrnout, neexistuje u nás cestovní kancelář, která by se zaměřovala čistě na tento typ turismu anebo se tímto termínem zaštiťovala.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je na základě zhodnocení potenciálu temného turismu v České republice zpracovat vlastní návrhy produktů s touto tematikou pro konkrétní destinaci - hlavní město Prahu. Ke splnění těchto cílů je nezbytné provést následující dílčí úkoly:

- definovat základní teoretická východiska související s cestovním ruchem a temným turismem;
- zpracovat základní charakteristiku destinace hlavní město Prahu;
- vytvořit SWOT analýzu týkající se zvolené destinace;
- navrhnout vlastní produkty, které by bylo možno realizovat v praxi a provést kalkulaci jejich nákladů.

2.2 Metodika

První část diplomové práce je založena na teoretických východiscích, která jsou založena na detailním studiu odborných pramenů tj. odborné literatury, elektronických dokumentů a internetových zdrojů, které se vztahují k problematice cestovního ruchu a temného turismu a poskytují aktuální informace. První kapitola definuje teoretickou oblast související s cestovním ruchem. Kapitola druhá je teoreticky zaměřena na téma temného turismu. Teoretická část je také zaměřena na porovnání pozornosti, jaká je tématu temného turismu věnována v zahraničí a v České republice.

Praktická část je hlavním těžištěm této diplomové práce a je rozčleněna do tří kapitol, ve kterých jsou pomocí zvolených metod postupně zpracovány výše uvedené cíle. První a druhá kapitola je zaměřena na zhodnocení turistické atraktivity České republiky cílové destinaci Praze. Pro účely tohoto zhodnocení je zvolena SWOT analýza. Pro cílovou destinaci Prahu je zhodnocena situace na trhu a na základě teoretických poznatků jsou navrženy památky spadající do kategorií temného turismu. Třetí kapitola prezentuje vlastní návrhy produktů. Následuje zhodnocení praktické části, které shrnuje nabyté poznatky.

V diplomové práci jsou použity metody zkoumání dokumentů, SWOT analýza a kalkulace.

Zkoumání dokumentů

Za dokumenty jsou v rámci této diplomové práce považovány tištěné publikace i publikace elektronické, například v podobě článků a akademických prací dostupných online v podobě PDF souborů.

Hendl (2005) uvádí, že poznávací hodnota dokumentů je obvykle posuzována na základě následujících kritérií: typ dokumentu, vnější znaky dokumentu, vnitřní znaky dokumentu (obsah), které mají ústřední význam u textových dokumentů (u ostatních dokumentů se tím méně výpovědní hodnota dokumentu, provádíme tzv. interní evaluaci dokumentu), intencionalita dokumentu, jeho blízkost k předmětu zkoumání a jeho původ.

SWOT analýza

SWOT analýza je univerzální analytická technika, jejímž prostřednictvím lze zhodnotit ve vnitřních a vnějších faktorech předmětu zkoumání. Tato analýza je používána jako situační a její název je akronymem z počátečních písmen anglických názvů jednotlivých faktorů: Strengths - silné stránky, Weaknesses - slabé stránky, Opportunities – příležitosti a Threats – hrozby. Podstatou této metody je identifikace silných a slabých stránek uvnitř zkoumaného jevu a naopak pojmenovat příležitosti a hrozby, které se nacházejí ve vnějším prostředí. Výsledkem SWOT analýzy je omezit slabé stránky a poznat vnější hrozby. A naopak podpořit silné stránky a najít nové příležitosti.

Kalkulace

Kalkulací lze rozumět stanovení vlastních nákladů a ceny na jednoho účastníka zájezdu. „Kalkulace zájezdů vycházejí z časových harmonogramů, způsobů dopravy, z ostatních služeb a jejich smluvního zajištění.“ (Kunešová a Farková, 2004, s. 18) Nejprve je stanovena předběžná kalkulace, která zahrnuje předpokládané náklady a cenu zájezdu před jeho zařazením do nabídky cestovní kanceláře. A poté následuje kalkulace výsledná, která se sestavuje po uskutečnění zájezdu, a zjišťují se skutečné náklady. Do těchto nákladů patří náklady přímé a nepřímé. Pomocí kalkulací bude stanovena cena při zpracování návrhů vlastních produktů.

3 Teoretická východiska

Teoretická část je složena z několika tematických okruhů týkajících se cestovního ruchu, cestovní kanceláře, temného turismu a porovnání stavu temného turismu v České republice a v zahraničí. Účelem je poskytnout jednak důležité informace k daným tématům a jednak vytvořit teoretický základ, na kterém je možno postavit navazující analytickou část diplomové práce.

3.1 Cestovní ruch

Cestovní ruch je fenomén, který je díky své mnohostrannosti a průřezovosti označován jako socioekonomický jev, který zasahuje jak do ekonomických, tak i do mimoekonomických (geografických, sociálních, psychologických, ekologických, demografických, kulturních atp.) oblastí. Dle Palatkové a Zichové (2011) je tak nutné tento jev zkoumat a vědecky chápat především z hlediska širokého pojetí jeho společenských souvislostí.

Spolu s rozmachem cestovního ruchu a snahou zachytit tento jev roste i složitost cestovního ruchu jako předmětu zkoumání a tím pádem snah o jeho pojmenování. Jednotlivé definice se odlišují zejména v tom, co daný autor považuje za zásadní. Pro účely této práce bude použita mezinárodně platná definice a stručnější pojetí plus definice, která je spíše systémovým pohledem na daný pojem.

Zřejmě nejobsáhlejší je definice, kterou předložila Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) na Mezinárodní konferenci o statistice cestovního ruchu. Tato verze definice ovšem procházela změnami a v současné době je v platnosti verze uveřejněná v roce 2008 v dokumentu Mezinárodní doporučení pro statistiku cestovního ruchu (IRTS): Cestovní ruch je „(...) činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší, než je stanovena, za jakýmkoliv hlavním účelem (obchod, trávení volného času nebo jiný osobní účel) jiným než být zaměstnán rezidentním subjektem v navštíveném místě.“ (Palatková a Zichová, 2011, s. 12)

Stručnější definici nabízí Oriška (1999), který chápe cestovní ruch jako „(...) soubor činností zaměřených na uspokojení potřeb souvisejících s cestou a pobytem osob mimo místo trvalého bydliště, zpravidla ve volném čase za účelem zotavení, společenského kontaktu, kulturního a sportovního vyžití, lázeňského léčení a pracovních cest.”

Cestovní ruch lze ale definovat i jako systém, kde dochází k interakci mezi nabídkou destinace, poptávkou a jejich spojovacími články. Přičemž poptávka zahrnuje motivační a limitující faktory plus spotřební chování. Nabídka zahrnuje atraktivitu, služby, zboží, suprastrukturu a infrastrukturu. Spojovací články mezi nimi představují: doprava, cestovní kanceláře a agentury a marketingové kanály. (Palatková a Zichová, 2011)

Dle Heskové (2006) se počátek moderního cestovního ruchu považuje přelom 19. a 20. století, kdy se cestování stalo nepostradatelnou součástí života obyvatel s vyšší životní úrovní. Důležitými faktory pro pohyb lidské populace jsou považovány možnost svobodného pohybu, dostatek finančních prostředků a volného času. Prvními cestovateli byli poutníci, jejichž cesty byly motivovány nábožensky. Následovaly je Ti, jejichž cesty byly motivovány více světsky – vzdělání pro šlechtice, pracovní příležitosti pro tovaryše. Důsledkem byl rozvoj dělby práce a finančních výnosů z hospodaření. Volný čas, tak jak ho známe dnes, a finance měla jen šlechta, která si najímala učence a studenty jako doprovod na své cesty. Masové cestování přišlo až ruku v ruce s průmyslovým a technologickým rozvojem, kdy se stalo cestování masovější, tím pádem i finančně dostupnější záležitostí¹ a motivace k podniknutí cesty se rozšířila o motivy léčebné, kulturně-poznávací, společenské, sportovní anebo rekreační. (Ryglová, Burian a Vajčnerová, 2011)

Mezi základní znaky cestovního ruchu² patří:

- Dočasnost (změna místa stálého bydliště a pobytu mimo něj)
- Nevýdělečná povaha cesty a pobytu
- Vztahy mezi lidmi, které cestovní ruch podněcuje

Z cestovního ruchu jsou tak vyloučeny: cesty v rámci místa trvalého bydliště, pravidelné cesty do zahraničí, dočasné přestěhování za prací a dlouhodobá migrace. (Indrová, 2009)

Pásková a Zelenka (2012, s. 16) rozdělují cestovní ruch na **druhy a formy**. **Formy** jsou tvořeny motivacemi účastníků cestovního ruchu a druhy jsou tvořeny mnoha kritérii jako například délka trvání pobytu a jeho rozložení během roku, teritoriální rozložení, organizovanost a hromadnost cestování a ekologické dopady v podobě následného dopadu

---

¹ Jakubíková (2009) uvádí jako zásadní zlom rok 1841, kdy došlo k prvnímu organizovanému cestování -Thomas Cook převezl 579 cestujících vlakem z města Leicester do města Rugby ku příležitosti otevření nové trati.

² Na základě výše uvedené definice Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO).

na životní prostředí a způsobu využívání zdrojů. Je důležité zmínit, že v čisté podobě tyto formy a druhy neexistují, jelikož se vzájemně prolínají. Jedná se ale dobrý prostředek pro statistické sledování a orientaci.

Výše uvedené členění **druhů cestovního ruchu** je možno doplnit dle Palatkové a Zichové (2011, s. 19-20) o druhy:

a) Dle místa realizace:

Ve vztahu k referenční (sledované) zemi na domácí (cestování rezidentů sledované země bez překročení státní hranice) a zahraniční cestovní ruch, který zahrnuje výjezdový cestovní ruch (outgoing/outbound) – čili výjezdy občanů referenční země za hranice vlastního státu a příjezdový cestovní ruch (incoming/inbound) – čili příjezdy zahraničních turistů do referenční země. Jako specifikum uvádějí tranzitní turismus, který popisuje průjezd zahraničních účastníků přes území referenční skupiny, kdy délka zastávky není specifikována, ale musí zde využít nějaké služby.

V širším pojetí, ale stále ve vztahu k referenční zemi na vnitrostátní a národní. Přičemž vnitrostátní zahrnuje veškerý cestovní ruch realizovaný na území dané země – tj. domácí a příjezdový a národní veškerý cestovní ruch obyvatelstva dané země – tj. domácí a výjezdový. Bez vztahu k referenční zemi přidávají druh mezinárodní (jedná se nejširší pojem z hlediska územní realizace cestovního ruchu, jelikož zahrnuje cestování bez teritoriálního určení), světový (je souhrnem veškerého zahraničního turismu – příjezdového a výjezdového) a turismus světa (jedná se o veškerý domácí a zahraniční turismus).

b) Dle vztahu k platební bilanci státu:

Zahraníční turismus má na platební bilanci státu vliv aktivní anebo pasivní. Aktivní zahrnuje příjezdy zahraničních návštěvníků, jejichž výdaje na produkty v oblasti turismu znamenají příliv devizových prostředků a kladně tím ovlivňují platební bilanci. Bývá označován jako neviditelný export, jelikož má stejný dopad na zboží a služby. Pasivní cestovní ruch zahrnuje výjezdy obyvatel daného státu do zahraničí, přičemž jejich výdaje znamenají odliv devizových prostředků a mají stejný dopad jako import.

c) Dle plátce nákladů:

Komerční (dříve volný) turismus je plně hrazen účastníkem turismu. A sociální turismus je plně anebo částečně hrazen jiným subjektem (jedná se například o turismus zdravotně, sociálně anebo ekonomicky handicapovaných skupin).

Autorky dále rozdělují turismus dle zabezpečení cesty a pobytu, dle věku účastníků, dle délky pobytu, dle typu převažujícího prostředí a dle převažujícího motivu cesty.

Formy cestovního ruchu jsou rozděleny dle motivace a potřeb a mezi nezákladnější patří rekreační, kulturně poznávací, společenský, zdravotní (lázeňsko-léčebný), sportovní, poznávání přírody (flory a fauny), dobrodružný (adrenalinové sporty), profesní, politický cestovní ruch, nákupní cestovní ruch, specifický, jako je například turistika pro vozíčkáře.

Vycházíme-li z rozdělení podniků cestovního ruchu dle Synka a Kislingerové (2010, s. 366), spadají **cestovní kanceláře** mezi podniky, které zprostředkovávají služby cestovního ruchu a zaměřují se na účastníky cestovního ruchu. Jejich ekonomická úspěšnost je přímo závislá na poskytování služeb v rámci cestovního ruchu. Do této činnosti spadají zejména tvorba a prodej zájezdů, zprostředkování prodeje zájezdů a souvisejících služeb, a to za předpokladu, že je cestovní smlouva uzavřená pod jejím jménem. (Sysel a Zurynek, 2009) Tuto činnost může vykonávat v rámci Evropské unie nebo v jiném státě tvořícím Evropský hospodářský prostor.

Dle zákona č. 159/1999 Sb., § 2 odst. 2 může cestovní kancelář v rámci živnosti:

- a) nabízet a prodávat jednotlivé služby cestovního ruchu,
- b) organizovat kombinace služeb cestovního ruchu a nabízet je a prodávat jiné cestovní kanceláři za účelem jejího dalšího podnikání,
- c) zprostředkovat prodej jednotlivých služeb cestovního ruchu pro jinou cestovní kancelář nebo cestovní agenturu, případně pro jiné osoby (dopravce, pořadatele kulturních, společenských a sportovních akcí apod.),
- d) zprostředkovávat prodej zájezdu pro jinou cestovní kancelář, cestovní smlouva v těchto případech musí být uzavřena jménem cestovní kanceláře, pro kterou je zájezd zprostředkováván,
- e) prodávat věci související s cestovním ruchem, zejména vstupenky, mapy, plány, jízdní řády, tištěné průvodce a upomínkové předměty.

Přehledné **rozdělení cestovních kanceláří** předkládají Sysel a Zurynek (2009, s. 16–18) a to z hledisek územního a velikosti zpracovaného segmentu trhu a z hlediska velikosti.

Dle prvního hlediska rozlišujeme cestovní kanceláře na vysílací a přijímací. Vysílací jsou takové, které poskytují služby místním, domácím turistům. Tyto cestovní kanceláře

nabízejí výjezdové produkty a služby, podílejí na vytváření cestovních návyků a celkově na podobě turistického byznysu. Příjímací cestovní kanceláře jsou ty, které nabízejí své produkty a služby směrem do zahraničí svým obchodním partnerům. Tato nabídka je vytvořena na základě poptávky z venčí.

Druhé hledisko se opírá o segment, na který je daná cestovní kancelář zaměřená. Jedná se o hledisko demografické (např. věk, finanční příjem, profese, vzdělání, velikosti rodiny), geografické (např. klimatické podmínky, země, region, město či venkov), psycho-
grafické (hodnoty a postoje, životní styl a volnočasové aktivity) a v neposlední řadě se jedná o hledisko behavioristické (čili zvyky, preference, důvodu cesty a očekávaný prospěch z ní)

Z hlediska velikosti rozdělujeme cestovní kanceláře jednoduše na velké, střední a malé a to na základě například počtu klientů, objemu tržeb a počtu zaměstnanců.

Dle Oriška (2010) je z celkového hlediska funkcí cestovní kanceláře usměrnit proudy turistů do jednotlivých míst a středisek za účelem rovnoměrně rozložit nabídku. Hlavní funkcí pak zůstává poskytování služeb, které přirozeně slouží k uspokojování účastníků cestovního ruchu. Mezi dílčí funkce lze zařadit jak ty tradičnější jako zprostředkovatelská, zkoumání poptávky informační a kontrolní. Tak funkce, které tvoří společenskou nadstavbu v podobě výchovy k ochraně životního prostředí a lásce k danému místu.

Produktem cestovní kanceláře není jen zájezd, ale je jím cokoli, co bylo vytvořeno pro nabídku na trhu a co lze nabízet turistům. Jedná se o služby, které jsou prodávány prostřednictvím podniků cestovního ruchu a které lze klasifikovat jako služby zprostředkované (nakupované od touroperatorů) a služby vlastní (tedy ty, které si cestovní kancelář sama vytváří). Dále tyto služby dělíme na placené (například služby směnářské a spojené s obchodní činností – prodej map a upomínkových předmětů) a neplacené (například poskytování informací, recepční služby). Pro nabízený produkt vždy platí, že je zákazníkovi poskytován osobně, není skladovatelný, má omezenou životnost, nespotřebovaný je pro obchodníka ztracený, je placen předem, nelze ho předem otestovat a podléhá okolním vlivům (počasí, zvyklosti, infrastruktura daného místa apod.).

Tvorba takového produktu se skládá z několika částí – organizačně technické, kdy dochází ke zpracování trasy zájezdu, sestavení harmonogramu a itineráře. Dále dochází k zabezpečení smluvních ujednání jak s obchodními partnery (tj. partnery v oblasti restaurací

a ubytování, dopravy, vstupného, průvodcovských služeb apod.), tak s klienty. Poslední částí je kalkulace zájezdu a jeho prodej.

Účelem produktu cestovního ruchu je naplnění volného času a v případě účastníků temného turismu se jedná především o naplnění času poznáním a novým zážitkem. Tyto produkty bývají nejčastěji nabízeny prostřednictvím katalogu, ale dle mého názoru jsou informace týkající se tohoto turistického trendu šířeny především prostřednictvím internetu. To ale nemění nic na faktu, že musí být zveřejněny zákonem stanovené informace – termín začátku a konce zájezdu, jeho cena, přesné určení cesty či pobytu, stravování a v případě zájezdové činnosti i podmínky pojištění.

Produkt poskytnutý cestovní kanceláří je prodáván za jednotnou cenu, která zpravidla obsahuje minimálně dvě z poskytovaných služeb (ubytování, stravování, dopravu, průvodcovství, pojištění a případně jiné služby). „Kalkulace zájezdů vycházejí z časových harmonogramů, způsobů dopravy, z ostatních služeb a jejich smluvního zajištění.“ (Kunešová a Farková, 2004, s. 18)

Samotná **kalkulace** rozlišuje dva typy nákladů – **přímé a nepřímé** a to dle charakteru jejich využití, tj. na jaké výrobky či služby byly náklady vynaloženy.

Přímé náklady se dají dle Kunešové (2004) určit dle jednotlivých účastníků a v případě jejich neúčasti je lze reklamovat či neuhrazovat (jedná se o náklady spojené s ubytováním, stravováním, vstupným, pojištěním, marží apod.) Ryglová (2011) pak třídí náklady v závislosti na změnách objemu produkce a to na fixní a variabilní. Fixní náklady jsou vynakládány bez ohledu na další okolnosti – režijní náklady spojené se mzdami personálu, nájemným kanceláře a náklady spojené s provozní stránkou – čili s vozidly, pojištěním, povinnými poplatky za odvoz odpadu apod. Variabilní náklady jsou pak spojené přímo s poskytováním služeb a jsou vynakládány jen, dojde-li k poskytnutí produktu – náklady na energie, úklid, nákup potravin a další nakupované služby.

Nepřímé náklady jsou dle Kunešové (2004) společnými náklady, které je nutné vynaložit bez ohledu na skutečný počet účastníků či bez ohledu na jejich neúčast – jedná se o náklady na dopravu, průvodce, na akce za pevné ceny a na kurzovní riziko. Rozpočítávají se dělením. Cena dopravy je kalkulována v závislosti na dopravním prostředku, který je nutno využít a je nutné započítat riziko neobsazenosti. Do kalkulace jsou zahrnuty všechny druhy dopravy, které jsou do daného produktu zahrnuty a poplatky s jejich užíváním spojené - tj. transfery, trajekty, lanovky, lodě, letištní taxa, vjezd do

přístavu, poplatky za přepravu jízdních kol, lodí a ostatního sportovního vybavení, parkovné, silničními poplatky, náklady na nákup pohonných hmot (dle počtu ujetých kilometrů). Kalkulace nákladů na průvodce vychází ze smluvené odměny, kterou má průvodce za danou akci obdržet. Při vícedenních zájezdech je odměna obvykle stanovena denním paušálem, u jednodenních zájezdů vycházíme z hodinové sazby. Pokud do programu není zahrnuto občerstvení, má na toto průvodce zákonný nárok. Ubytování je taktéž kalkulováno v závislosti na programu a na tom, zda je pro průvodce poskytnuto zdarma (obvykle se tak děje při zajišťování služeb pro 20 osob). Vstupné do objektů bývá pro průvodce zdarma, ale vstupné na akce za pevně stanovené ceny (např. na divadelní představení či koncert) je nutno zahrnout do kalkulace.

Kalkulace je takzvaně dvoustupňová – nejdříve je stanovena cena předběžná, čili prodejní a poté je stanovena cena výsledná, čili vyúčtování.

První stupeň kalkulace se skládá z následujících položek:

- stanovení minimální nákladové ceny zahrnující náklady na samotnou realizaci zájezdu a sumu položek za poskytnuté služby
- přírážku (marži), která pokryje náklady a poskytne zisk
- výsledné ceny, kterou je možné upravit a porovnat s konkurencí
- předběžného stanovení výnosů

Pro výpočet kalkulace prodejní ceny jsou také důležité následující informace:

- cena za služby u dodavatelů
- v případě zahraničního zájezdu odhadovaný devizový kurz v den platby
- load factor (se 100 % obsazeností se nekalkuluje)

Druhý stupeň kalkulace je výslednou cenou, která je ovlivňována mnoha faktory – například kurzovými rozdíly, obsazeností zájezdu apod. V této fázi kalkulace je možné operovat se slevami, příplatky či zvýhodněnými balíčky.

Prodejní, čili konečná, výsledná cena zájezdu tak zahrnuje následující položky: přímé náklady na osobu (ubytování, stravování apod.) + nepřímé náklady na osobu (rozpočitatelné položky - doprava, průvodce apod.) + marži cestovní kanceláře + zákonné pojištění cestovní kanceláře.

3.2 Temný turismus

Tento druh turismu není v Čechách příliš známý. Neexistuje systematický výzkum. Tematicke je věnováno jen několik málo článků. Existuje u nás pouze nadšená skupina příznivců. Podle mého průzkumu je ale tematicke věnována pozornost na akademické půdě – soudě dle počtu bakalářských a diplomových prací. Temná turistika jako podnikání i jako teoretické téma u nás stále čeká na své objevení či další rozvoj.

Obecně řečeno se jedná o cestování na místa, kde se stala nějaká tragédie či neštěstí a to buď v minulosti anebo poměrně nedávno. (Trotta, 2006) R. Sharpley a P.R. Stone (2009) hovoří o temném turismu jako o duchovní cestě s cílem sžít se s místem spojeným se smrtí a zařazují temný turismus do turismu historického, jelikož smrt je dědictvím a je přirozenou součástí cestovního ruchu déle, než jiné formy dědictví. Podle nich je temný turismus součástí tradice a ne novým jevem. Na temná místa lidé cestují za účelem duchovna, zábavy anebo vzdělání. Marcel (Sharpley, Stone, 2009, s. 57) dodává, že lidé jsou nadšení z možnosti vidět vraždy či extrémní lidské utrpení pod vlivem násilné kultury vyvářené masmédií. Naopak, podle Lennona a Foleyho (2010) je temný turismus záležitostí až postmoderní doby, i když smrt byla předmětem lidského zájmu i v minulosti. Velký rozmach totiž přinesla komunikační technologie, televize a rozhlas, která tento druh zájmu podnítila.

Jak je patrné, definovat temný turismus není jednoduché – nebyla stanovena jedna obecně platná či respektovaná definice, na konkrétní definici se neshodují ani přední odborníci a ve svých dílech představují definice vlastní. A navíc, k pochopení termínu temný turismus je potřeba chápat mnoho dalších pojmů, které daný termín jaksi spoludefinují³. Společný jim je vztah turistický cíl – smrt či utrpení - historie. Skinner (2012, s. 123)

Význam temného cestovního ruchu tkví v tom, že je prvkem naší kultury, stejně jako náboženství. Je jakýmsi filtrem, jehož prostřednictvím je možné na smrt nahlížet a je zážitkem, který je zprostředkován médií a nelze ho ničím nahradit. (Walter, 2009, s. 53) Náboženství pomáhalo lidem vyrovnat se se smrtí, spolu s poklesem počtu věřících tak nastupují jiné instituce, které nabízejí jiné možnosti, jak se se smrtí vyrovnat. V tom

---

³ Nejpoužívanějším termínem je temný cestovní ruch, dále thanaturistika, cestovní ruch spjatý se strachem, cestovní ruch spjatý s utrpením, katastrofický cestovní ruch, válečný cestovní ruch, genocidní cestovní ruch atd.

fyzickém slova smyslu se jedná o zdravotnická zařízení a v tom duchovním slova smyslu se může jednat o volnočasové aktivity typu temný turistický ruch, který nám umožňuje nějakým způsobem se se smrtí konfrontovat. (Stone, 2012)

Dlouhou dobu byla temnému turismu věnována spíše laická pozornost a neexistovalo systematické studium včetně terminologie, statistik atp. Postupem času ale tento fenomén získával na intenzitě a začaly se o něj zajímat akademické kruhy. V roce 2005 byl založen, jako jediná odborná instituce Institut pro výzkum temného turismu⁴. Krom akademického výzkumu je tématu temného turismu věnována pozornost několika odborníky, kteří se zasadili o pojmenování důležitých aspektů, které s tímto tématem souvisejí.

V **zahraničí** je termín temný turismus známější a diskutovanější. U nás je, zatím, předmětem zájmu několika nadšenců a univerzitních studentů. **The Institute for Dark Tourism Research (iDTR)** - Institut pro výzkum temného turismu, byl založen v roce 2005 na University of Central Lancashire (UK) a pod vedením Dr. Philip Stone se stal předním světovým akademickým centrem pro stipendia, výzkum a výuku temného cestovního ruchu. iDTR podněcuje etický výzkum sociálně-vědeckého poznání turistických lokalit smrti, katastrof, krutostí a turistických zážitků na těchto místech. Temný cestovní ruch není jen fascinace smrtí nebo hrůz, ale je multi-disciplinárním akademickým pohledem na výzkum základních vzájemných vztahů současné komodifikace smrti s kulturním stavem společnosti. (The Dark Tourism, dark-tourism.org.uk, 2015 [online])⁵

P. E. Tarlow (Novelli, 2005, s. 47-59) zkoumá temný turismus z pohledu jisté časové setrvačnosti či retrospektivy, kdy současný člověk poptává tento typ cestovního ruchu. Svou pozornost zaměřuje na místa spojená s historicky zajímavou smrtí, která stále ovlivňuje současný život. Zajímavou autorskou dvojicí je G. Ashworth a D. Hartmann, kteří se zaměřili na management temného cestovního ruchu (především na památky spojené s genocidou). Jsou tak první, a pokud vím, jediní autoři, kteří se zaměřili na manažerský přístup k tomuto specifickému druhu turismu. R. Sharpley a P. Stone (2009) vycházejí z výše zmíněných autorů, svůj pohled na danou tematiku spojili s jejich náhledy,

---

⁴ Autorský překlad – oficiální český překlad neexistuje. V angl. orig. iDTR - The Institute for Dark Tourism Research.

⁵ Autorský překlad.

definicemi a poznatky a vytvořili komplexní pohled na temný turismus. Kladou stejný důraz na nabídku a poptávku a věnují se výzkumu motivace návštěvníků míst temného turismu na půdě Institutu temného cestovního ruchu (IDTr). Stone je redaktorem Fóra temné turistiky a také výkonným ředitelem Institutu pro temnou turistiku. Přednáší na univerzitě Lancashire v Anglii a také hostuje jako lektor na univerzitě v Cambridgi. Richard Sharpley, který se kromě přednášení a dozorování Phd studentů, věnuje realizaci nejrůznějších projektů v oblasti cestovního ruchu. K tématu temného turismu přispěli i následovným shrnutím hlavního přínosu jednotlivých autorit v této oblasti. (Sharpley, Stone, 2009, s. 10-16) J. Lennon a M. Foley jsou Ti, kteří poprvé použili pojem „temný cestovní ruch“ ve stejnojmenné publikaci a časově tento fenomén zařadili do postmoderní doby. Také to byli oni, kdo dal rozvoj zájmu o temný turismus do spojitosti s rozvojem komunikačních technologií a upozornili na stírající se hranice mezi komercializací a duchovním obsahem míst temného cestovního ruchu. Zaměřují se na etiku a větší váhu kladou na stranu nabídky v oblasti temného turismu. John Lennon, profesor na univerzitě v Glasgow, je britskou vládou akreditovaným odborníkem a poradcem pro cestovní ruch. Je také poradcem Organizace spojených národů, Světové organizace cestovního ruchu a Mezinárodní organizace práce. Malcolm Foley je proděkanem na univerzitě West of Scotland. A. V. Seaton pojímá temný cestovní ruch jako thanaturistiku, čili jakési rozjímání nad smrtí, do něhož řadí návštěvu hrobů, vězení, míst veřejných poprav či válečných bitev. Tento typ temného turismu označuje jako tradici a časově ji umístil do období od středověku do romantismu koncem 18. Století a počátkem století 19. S předchozími autory se shoduje v tom, že k rozvoji temného cestovního ruchu došlo a v nedávné době a to díky komunikačním technologiím. Oproti předchozím autorům se zaměřuje na motivaci, která má kořeny v touze po skutečném nebo symbolickém setkání se smrtí a především se smrtí násilnou. Klade stejnou důležitost na nabídku i poptávku. Ch. Rojek je autorem termínu „blackspots“, pro který v češtině nemáme ekvivalent, a označuje jím místa, která se stala turistickými cíli poté, co na nich zemřela celebrita. Postupně se zaměřil na místa, kde zemřela slavná osobnost anebo velké množství lidí.

V **České republice** bohužel neexistuje organizace anebo instituce, která by se zabývala monitoringem či systematickým zkoumáním a publikacím na toto téma. Jedinou organizovanou skupinou, která je ale spíše volnočasovou aktivitou je organizace Tajemná místa, která na svých webových stránkách informuje o zajímavých místech a pořádá

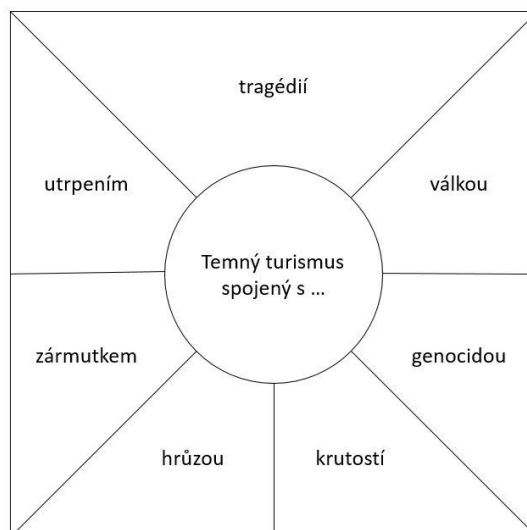
MysteryFest – Festival tajemných míst, záhad a paranormálních jevů. Tato organizace má na své facebookové stránce přes 22 tisíc fanoušků. A díky přednášejícím a projekcím má jako jediná zásluhu na propagaci tématu. Dalším počinem je webová stránka Temná turistika – Dark Tourism, která sice není ani zdaleka tak aktivní, ale informuje o odbornících a odborné literatuře. Další aktivitou v oblasti temného turismu u nás jsou výdělečné turistické projekty, které svým provozem dokazují vzrůstající zájem o tento trend. Jedná se například o mobilní aplikaci Tour History Prague Ghosts, ve které Vás virtuálně Prahou provede například kostlivec. Některé průvodcovské agentury nabízejí speciální prohlídky po místech, která jsou opředená záhadami a pověstmi. V Praze taktéž provází lidé z ulice a to po místech, která se vyznačují vyšší kriminalitou - například okolí Hlavního nádraží a Václavského náměstí. V Praze bylo otevřeno muzeum Mysteria Pragensia, které je rozděleno na Muzeum alchymistů a mágů staré Prahy a Muzeum pražských pověstí a strašidel. Všechny zmíněné záležitosti jsou ale spíše atrakcemi pro turisty, než cílem návštěvníka, který vyhledává místa spojená s temnotou a bude o nich blíže pojednáno v praktické části této práce.

V České republice je tématu temného turismu věnována pozornost spíše na akademické půdě, kde bylo napsáno několik bakalářských a diplomových prací. Co se týče literatury jako takové, je téma temného turismu spíše začleňováno, než že by mu byla věnována samostatná publikace a bohužel i tak je výčet děl velmi skromný. Jedná se například o Úvod do geopsychologie od Jiřího Šípka z roku 2001 anebo o Nové trendy v nabídce cestovního ruchu od Haliny Kotíkové z roku 2013. O poznání větší pozornost věnují této tematice časopisy a webové portály. Namátkou se jedná o tištěná periodika - Psychologie dnes, Ekonomika, Reflex. A webové portály – novinky.cz, cestovatel.cz, ihned.cz, kudyznudy.cz, extra.cz, czech.cz, horydoly.cz. Nutno zdůraznit, že k tématu nepřinášejí nic nového. Zajímavý a výjimečný je rozhovor na téma etiky s Leo Pavlátem, ředitelem Židovského muzea dostupný online na www.rozhlas.cz.

V souvislosti s výzkumem temného turismu vznikla potřeba jednotlivé jevy pojmenovávat, třídit a **kategorizovat**. Na počátku byl jev, účastníci, kteří tento jev vyhledávají a jejich zkušenosti (motivace, emoce, zážitky atp.), na základě čehož vzniklo několik typů kategorizací. Tyto kategorizace lze rozlišovat dle jednotlivých autorů, dle nabídky a poptávky, dle odstínů temného turismu. Ve své práci jsem se rozhodla použít Dunkley, Westwood a Morgan (2007) základní kategorie a shrnutí kategorií dle

jednotlivých odborníků. Jedná se o dosud nejužitečnější a nejkompaktnější přehled. Jak ale i sama Dunkley uvádí: „(...)kategorie jsou neustále testovány a upravovány ve světle nových zkušeností.“ (Dunkley, Westwood a Morgan, 2007, s. 3 – 4)

Obr. č. 1: Základní kategorie temného turismu dle Dunkley, Westwood a Morgan (2007).⁶

Zdroj: Vlastní zpracování.

Následující přehled je základem pro další, specifické kategorie dle jednotlivých autorů. Vymezuje rámec k orientaci v jednotlivých typech temného turismu a v rámci jednotlivých skupin spojuje ty aktivity či památky, které spolu souvisejí. Vytváří jejich základní, tematické a obecně nazvané množiny. (Dunkley, Westwood a Morgan, 2007, s. 6)

Seatonovým kategoriím dal vzniknout behaviorální pohled a upřednostnění poptávky před nabídkou. Dann vychází z nabídky a ve svých kategoriích obsáhl místa temného cestovního ruchu. Ashworth je dalším autorem, který vychází z nabídky a z jeho kategorizace je zřejmé, že vychází z motivace, s jakou účastníci temného turismu místa navštěvují. Poslední dva autoři, Tarlow a Sharpley, vycházejí z poptávky a popisují spíše emocionální stránku temného turismu. Jelikož Alternativní rámec zahrnuje kategorie jak nabídky, tak poptávky, lze jeho pomocí zařadit či identifikovat vybrané památky, přičemž platí, že nabídka určuje fyzickou příslušnost do množiny památek stejného charakteru a poptávka určuje důležitost pro motivace, emoce a zážitky pro účastníky temného turismu.

⁶ Autorský překlad.

Tabulka č. 1: Alternativní rámec temného turismu dle Dunkley, Westwood a Morgan (2007, s. 6).⁷

Seaton (1996) Pět obecných kategorií	Dann (1998) Model pěti kategorií	Ashworth (2004) Turismus šesti adjektiv	Tarlow (2005) Sedm kategorií	Sharpley (2005) Turismus odstínů šedé
Památky veřejných míst spojených se smrtí	Nebezpečná místa	Turismus spojený s válkou	Záminka k porozumění naší době	Bledý turismus
Památky masové či individuální smrti poté, co se udály	Domy hrůzy	Turismus spojený s bojišti	Romantismus	Šedá nabídka turismu
Památky internačních míst a památníky mrtvých	Pole smrti	Turistika spojená s haváriemi	Barbarismus	Šedá poptávka turismu
Památky symbolizující smrt, která se stala na jiném místě	Prohlídkové trasy utrpení	Turistika spojená s vražednými poli	Součást národní identity	Černý turismus
Památky simulující smrt	Tématická „thanos“	Turistika zaměřená na nejznámější památky temného turismu	Znamení dekadence	
		Turistika spojená s dědictvím po ukrutnostech	Mystická zážitek	
			Spirituální zážitek	

Zdroj: Vlastní zpracování dle Dunkley, Westwood a Morgan (2007, s. 6).

Motivace, emoce a etika jsou termíny, které jsou pro samotný vznik a existenci temného turismu naprosto zásadní a zároveň velmi problematické, protože vystihnout přesně to, co vede k navštívení temných míst a ke vzniku tematicky zaměřených zájezdů či dokonce cestovních kanceláří je velmi složité.

Jedním z nejsilnějších motivů k cestování obecně je emoce a to v tom smyslu, že jakýkoliv příběh, ať už skutečný anebo smyšlený, táhne a prodává⁸ a čím více se tato

⁷ Autorský překlad.

⁸ V Praze jsou populární průvodcované prohlídky místy, ke kterým se váže buď nějaká legenda a pověst, anebo reálná kriminalita.

skutečná či smyšlená událost zapíše do podvědomí turistů, tím lépe ovlivní jejich chování a emoce. (Ryglová, Burian a Vajčnerová, 2011) V tomto případě další motivaci k návštěvě či opakované návštěvě míst spojených s temným turismem. Temný turismus je turismus zážitkový, od toho klasického, jehož cílem je relaxace či poznání, se velmi liší a s jistotou nelze určit, co turisty na tato místa přivádí. Dle Čačka (1998) jsou emoce v souvislosti s motivací jejím usměrňujícím a posilujícím mechanismem. V případě temného turismu, se dle Lennona jedná o: „(...) směs úcty, voyerismu a snad i vzrušení z toho, že se dostáváme do těsné blízkosti se smrtí“. (Journeys into Understanding, The Guardian, 2016, [online])⁹ Dále dodává, že temný turismus nám může pomoci poučit se z nejtemnějších prvků naší minulosti, a to za předpokladu, že se vyvarujeme voyeurským a vykořisťovatelským pohnutkám, kterým jsou v případě temného turismu evidentní.

Emoce se mohou vázat k tzv. *geniu loci*, čili duchu místa. Emoce vázané k autenticitě daného místa, původnímu významu a smyslu daného místa, jsou vázané na rozpoložení každého jednotlivce, přírodních vlivech a sociální interakci. *Genius loci* je spojen s tragédií anebo naopak hezkými vzpomínkami několika málo jedinců a proto nemůže být místo chápáno všemi stejně. (Šípek, 2001, s. 102-103)

Pocity a motivace ovšem nemusejí mít nijak hluboké kořeny, může se jednat o pouhou zvědavost na kuriozitu, či touha uniknout od stereotypu nebo změnit prostředí. (Yull, 2003) A pro úplnost je dobré zmínit, že spousta turistů navštěvuje tato místa organizovaně (například se školním zájezdem, za účelem výchovy a vzdělávání) anebo v rámci dovolené, čili o primární motivaci navštívit místa, která jsou předmětem temného turismu, zde nejde. (Temná turistika fascinuje tisíce lidí, Novinky.cz, 2003, [online]) Sharpley a Stone (2009) uvádějí, že nejčastějšími motivy k návštěvě míst spojených s temným turismem jsou fascinace duchy a přízraky, touha po novinkách, vrozený stesk a smutek ze ztráty, touha oslavit zločin či deviaci, lidská krvežíznivost a hra se smrtí. Zvláště jako specifický motiv řadí návštěvu takových míst za účelem podrobného vyprávění blízkým po návratu domů o tom, jak blízko se návštěvníci ocitli smrti.

Zajímavým shrnutím je stupnice, kterou ve své knize uvádějí R. Sharpley a P.R. Stone (2009, s. 20). Tato stupnice uvádí emocionální a motivační odstíny, které vedou k návštěvě míst temné turistky:

---

⁹ Autorský překlad.

- Pale tourism - turisté s minimálním nebo omezeným zájmem o smrt navštěvují daná místa neúmyslně.
- Grey tourism demand - turisté se zájmem o tematiku smrti navštěvují daná místa neúmyslně.
- Grey tourism supply - místa úmyslně založena za účelem využít tematiky smrti a přilákat návštěvníky, jejichž hlavním turistickým zájmem není smrt.
- Black tourism – ve skutečnosti se jedná o „čirý“ temný turismus, kde fascinace smrtí je uspokojena záměrným zprostředkováním zážitků, jejichž cílem je uspokojení této fascinace.¹⁰

V každém člověku vyvolá návštěva míst temného turismu jiné emoce: strach, smutek, úzkost, zhnusení, empatie, pocit viny. Záleží na povaze, osobní minulosti každého jednotlivce a okolnostech návštěvy. Pro potřeby této práce ale není potřebné tyto pocity z psychologického hlediska definovat. Zaměřím se proto na jiný emocionální aspekt a tím je ukrutnost či krutost, která temný turismus provází a která ho, z mého pohledu, dělá atraktivní a vyvolává výše zmíněné emoce. Krutost je subkategorií agrese¹¹, ale ona sama není nijak odborně definována. V běžném jazyce se, dle Fleischmann (2008, s. 10), rozumí krutostí „(...) jak postoj a intenci jednajícího subjektu, tak prožitek utrpení postiženého objektu (krutá bolest).“ Jedná se o rozumově přičetný akt s cílem způsobit utrpení druhému a dosáhnout tak pocitu uspokojení. Fleischmann (2008) předkládá výčet motivů dle Pavla Říčana a těmi jsou dosažení libosti a odstranění nelibosti či obojí, touha po moci, kompenzace pocitu méněcennosti, zvědavost, nuda, překonání samoty. Zajímavý pohled na krutost či ukrutnost¹² nabízí YUILL (2003, s. 12), která uvádí 6 znaků, díky nimž je krutost jaksí použitelná v turismu. Jedná se přitom o výčet dle Tunbridge and Ashworth (Tunbridge a Ashworth, 1996)¹³:

1. Povaha krutosti upřednostňuje neobvyklé nebo velkolepé.
2. Povaha obětí je charakterizována jako nevinná, zranitelná a bez spoluviny.

---

¹⁰ Autorský překlad.

¹¹ Definice agrese je bezpočet. Pro účely této práce jí ale chápu jednoduše, jako chování, které záměrně a vědomě poškozují či násilně omezuje druhé osoby, zvířata a věci. V případě temného turismu má podobu především fyzickou.

¹² V angličtině je používán pojem atrocity.

¹³ Autorský překlad.

3. Číslo se uvádějí jen proto, že lidská představitelství má potíže projevit sympatie malým skupinám.
4. Povaha pachatelů by měla být jednoznačně identifikovatelná a odlišitelná od obětí.
5. Vysoký profil viditelnosti původní události.
6. Dochování záznamů.

Než přistoupíme k samotnému pojednání o etice v temném turismu, je potřeba stručně vysvětlit, co to etika je. Slovo etika je řeckého původu a je odvozeno od slova „éthos“, čili charakter, mrav, zvyk. Adamová (1995) charakterizuje etiku jako vědní disciplínu, která je tvořena morálkou a dodržováním norem, bez nichž by lidská společnost nemohla fungovat a která zakládána nutností odlišovat zlo od dobra. Zdůrazňuje, že člověk koná „(...)vzhledem k nejhlubší rovině svého lidství“, přičemž cílem je „Respektovat základní mravní vědomí a hodnoty.“ (Adamová, 1995, s. 125 a 126)

Není cílem této práce dát na otázku, zda je temný turismus etický, jednoznačnou odpověď. Ale není možné psát o temném turismu a vyhnout se tomuto tématu (stejně jako otázce motivace a emoci). Pozitivní stránkou temného turismu je fakt, že otevírá témata, která by mohla být opomíjena, připomíná to, co by mohlo být zapomenuto a umožňuje nám tak informovat se a poučit se z minulosti. Temný turismus ukazuje, kam až lidská krutost nebo živelnost přírody může vést. Pokud je cílem informovat, vychovávat a osvětlit minulost, měla by být tato činnost vedena s respektem. Většinou se jedná o místa, která vznikla jaksí v kontextu doby a byla založena za účelem zisku. Bohužel ale dnes vznikají instituce (např. Dungeon), jejichž program je založen na historii a legendách a která podávají smrt jako zábavu. V tomto případě je na každém jednotlivci jak danou věc vnímá. Otevřené zůstává, zda je etické temný turismus rozvíjet, zda je etické cestovat za takovými místy, zda je etické, aby takováto místa podléhala komercializaci a byla předmětem zisku. Přesuneme-li se od filosofického pojetí etiky temného turismu k praktické stránce této problematiky, je třeba se zaměřit na jakousi udržitelnost pro všechny strany – pro samotnou památku, pro turisty a pro danou lokaci (ať už se jedná o životní prostředí anebo místní obyvatele). Tato etická stránka je uchopitelnější a pojmenovaná díky dvěma významným a celosvětově respektovaným dokumentům: krom Agendy 21 pro průmysl

cestovního ruchu: Směřování k environmentálně udržitelnému vývoji¹⁴, který byl přijat na summitu OSN v roce 1992, se jedná o Globální etický kodex cestovního ruchu¹⁵, který vydala Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) na Valném shromáždění v roce 2001. K potřebě stanovit určitá pravidla došlo v souvislosti s celosvětovým nárůstem objemu uskutečněných cest a tím pádem ke zvýšení zátěže životního prostředí, znehodnocování přírodních a kulturních památek, narušování sociálního klimatu (náboženství, zvyklosti, tradice) v turistických lokacích a ekonomických změnách. Globální etický kodex cestovního ruchu¹⁶ je přitom naprosto zásadním dokumentem, který dává podobu pravidlům chování a morálním zásadám jak poskytovatelům služeb (poctivost a profesionalita), tak turistům (respekt), místním obyvatelům (tolerance) a státním institucím (tvorba pracovních míst, ekonomický rozvoj a podpora).

V případě temného turismu je dodržování jistých pravidel nezbytně nutné. Mohou nastat situace (například v oblasti, kam turisté cestují po živelné katastrofě nebo obyvatelé v chudinských slumech), kdy takovou aktivitu mohou vnímat oběti či pozůstalí jako hyenismus a turisty jako nevídané. Taková aktivita sice může být ekonomickým přínosem, který pomůže ke zlepšení životních podmínek, ale je třeba si počínat nanejvýš opatrně a tak, aby obě strany necítily újmu. Etická stránka je na temném turismu to nejsložitější téma bez jasné odpovědi.

Celosvětově je počet památek a míst spojených s temným turismem obrovský a proto uvádím opravdu jen ty nejznámější. Možnosti temného turismu v rámci České republiky jsou široké a je zde nabídka téměř všech typů míst temného turismu. Z mého pohledu je Česká republika vhodnou cílovou destinací pro tento typ turismu a má dost potenciálu na další rozvoj.

Portál Kudy z nudy v roce 2014 uvedl 20 míst v **České republice**, která jsou cílem temného turismu. (20 tipů na temné cestování v Česku., kudyznudy.cz, 2015, [online])

---

¹⁴ V angl.orig.: Agenda 21 for the Travel & Tourism Industry: Towards Environmentally Sustainable Development.

¹⁵ V angl.orig.: Global Code of Ethics for Tourism.

¹⁶ Tento dokument je přejímán a případně modifikován významnými zastřešujícími organizacemi. V České republice jde příkladem Etický kodex Asociace hotelů a restaurací České republiky.

Jedná se o:

- Památník Terezín – vojenská pevnost Terezín sloužila za 2. světové války jako internační tábor židovského obyvatelstva a stala se přestupní stanicí na cestě do vyhlazovacích táborů např. Osvětimi.
- Kostnice v kostele sv. Petra a Pavla na Mělníku – gotická krypta, která ukrývá pozůstatky 10 až 15 tisíců lidí patří spolu s kostnicí v Sedlci u Kutné Hory k největším u nás.
- Dolní hřbitov ve Žďáru nad Sázavou – místo posledního odpočinku, které bylo postaveno dle kabalistických symbolů a je místem odpočinku posledního českého upíra.
- Památník Ploština u Valašských Klobouk – národní kulturní památník obětem II. světové války a okupace.
- Rudá věž smrti v závodu Škoda Ostrov - národní kulturní památka, která původně sloužila k drcení a třídění uranové rudy z Jáchymovských dolů je symbolem utrpení politických vězňů v 50. letech 20. století. V současnosti vede okolím Jáchymova stezka, která dokumentuje životní a pracovní podmínky v těchto uranových dolech.
- Památník Vojna Lešetice u Příbrami – jedná se o zrekonstruované zbytky bývalého zajateckého tábora pro německé válečné zajatce, přeměněného na tábor nucených prací a poté na vězeňské zařízení pro politické vězně komunistického režimu.
- Památník Životické tragédie v Havířově-Životicích – připomínka nacistické likvidační akce jako odplaty za partyzánskou akci a zabití 3 příslušníků gestapa z 6. 8. 1944, během níž bylo zastřeleno 36 mužů ze Životic u Havířova a okolních obcí.
- Kostel sv. Jakuba Většího v Praze - tento kostel byl založen Václavem I. v roce 1232, zřejmě při založení Starého Města a váže se k němu řada legend, z nichž nejznámější vypráví o useknuté ruce, která dosud visí na řetězu v interiéru kostela.
- Krematorium a Židovský hřbitov v Terezíně - expozice „Úmrtnost a pohřbívání v terezínském ghettu“ a pietní místo v komplexu Terezínského koncentračního tábora. Zbytky pohraničních opevnění v okolí Strážného na Šumavě, která byla budována po druhé světové válce na hranicích tehdejšího Československa.
- Kostnice u sv. Jakuba v Brně - druhá největší kostnice v Evropě, přičemž počet pohřbených se odhaduje na více než 50 tisíc.

- Památník Mohyla míru - na počest obětí Napoleonovy vítězné bitvy u Slavkova, se nachází ve středu chráněné památkové zóny Slavkovské bojiště a jeho stavba trvala téměř sto let. K dispozici je návštěvníkům muzejní pavilon a nová expozice nazvaná Fenomén Austerlitz.
- Večer v sedleckém opatství - unikátní prohlídka chrámu Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele je nejstarší katedrálou střední Evropy a světoznámé kostnice hřbitovního kostelíka Všech svatých v Sedlci u Kutné Hory.
- Muzeum prusko-rakouské války 1866 na Chlumu - památkový areál, jehož součástí je i muzeum a rozhledna, je vzpomínkou na bitvu, ke které došlo 3. července 1866 na Chlumu a která byla největší a nejkrvavější bitvou prusko-rakouské války. Na bojišti se nachází více než 400 pomníků, památníků, křížů a individuálních i hromadných hrobů.
- Hrad Houska - tajemný hrad s cestou do pekla – předmětem zájmu z hlediska temného turismu je pověst o průrvě do pekla a o odsouzení, který byl do ní spuštěn.
- Památník Lidice - vzpomínka na obec vypálenou nacisty - 10. června 1942 nacisté vyhladili, vypálili a srovnali se zemí obec Lidice po atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha.
- Kostnice Kutná Hora – Sedlec – kostnice umístěná pod kostelem Všech svatých na hřbitově v Sedlci u Kutné Hory je vyzdobena téměř výhradně lidskými kostmi - ostatky celkem 40 000 zemřelých, pozůstatky morových epidemií a obětí husitských válek.
- Muzeum koncentračního tábora podzemní letecké továrny Rabštejn - Rabštejnské údolí se stalo předmětem zájmu fašistické válečné mašinerie poté, co byl 3. 12. 1941 vydán Hitlerův výnos "O zefektivnění zbrojní výroby".
- Býčí skála - tajuplné místo pravěkých rituálních vražd – tato Vysoká bílá skála s puklinou a několika otvory v dolní části je opředená legendami a stále v sobě ukrývá mnohá tajemství.
- Kapucínská hrobka v Brně - za mumii řeholníků i barona Trencka - v podzemí kapucínského kostela jsou uložena mumifikovaná těla řeholníků i světských osobností, z nichž nejznámější je baron Trenck, velitel obávaných pandurů.

Mezi další cíle se v rámci České republiky zařadí:

- Zámek Velké Losiny (Renesanční zámek Velké Losiny, Velké Losiny, 2015, [online]) na Šumpersku, kde se v 17. století konaly čarodějnické inkviziční procesy. Na pozvání hraběnky Angeliny Sybily Galle rozené Žerotínové přijel a v inkvizičních procesech odsoudil 56 osob inkvizitor František Jindřich Obliga z Edelstadtu.
- Hrad Špilberk (Špilberk- žalář národů, Špilberk, 2013, [online]) - Žalář národů - z původně královského hradu moravských markrabat se stala nejmohutnější opevněná barokní pevnost na Moravě a nejtěžší žalář rakouské monarchie. Tuto funkci plnil i po dobu nacistické okupace, kdy odtud gestapo posílalo české vlastence do koncentračních táborů, káznic a na popraviště.
- Vyšehradský hřbitov (Vyšehradský hřbitov a Slaví, Prague.eu, 2016 [online]) – Slavín je od 19. století místem odpočinku významných českých osobností a byl, dle návrhu Antonína Wiehla, budován v letech 1889 – 1893. Prvním pohřbeným byl básník a spisovatel Julius Zeyer. Mottem Slavína je „*Ač zemřeli, ještě mluví*“. Na celém hřbitově je více než 600 hrobů spisovatelů, vědců, básníků, výtvarných umělců, skladatelů, herců, lékařů, politiků aj.

V **zahraníčí** se jedná o následující nejznámější cíle temného turismu:

- Nizozemí - dům Anne Frankové
- Polsko – nacistický tábor Osvětim-Březinka
- USA – památník Ground Zero, Arlingtonský národní hřbitov s hrobem J. F. Kennedyho ve Virginii
- Kambodža – vražedná pole z období vlády Rudých Khmérů
- Japonsko – památník “Little Boy” v Hirošimě
- Ukrajina – atomová elektrárna Černobyl
- Rumunsko – hrad Vlada III. Bran
- Velká Británie – zábavní centrum hrůzy Dungeon v Londýně
- Havaj – přístav Pearl Harbor

Teoretická část představila nezbytnou terminologii, která bude prakticky využita v následující části a to při zhodnocení potenciální konkurence, kategorie temného turismu budou využity při identifikaci památek temného turismu na území hlavního města Prahy a teorie kalkulace bude využita při sestavování kalkulace prodejní ceny nabídky dle vlastních návrhů.

4 Vlastní práce

4.1 Zhodnocení turistického potenciálu České republiky

Ke zhodnocení turistického potenciálu České republiky jako destinace vhodné pro temný turismus byla zvolena SWOT analýza, jejíž prostřednictvím byly identifikovány silné a slabé stránky temného turismu u nás, a nastíněny možné příležitosti a hrozby.

Tabulka č. 2: SWOT analýza, Česká republika jako destinace vhodná pro temný turismus.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - bohatá historie, památky a oblasti, které lze označit za součást temného turismu - geografická poloha a politická situace - zázemí	<ul style="list-style-type: none"> - neexistuje oficiální nabídka temného turismu - neexistuje propagace temného turismu – jak vnitřní, tak na venek - temný turismus a jeho památky u nás nejsou podrobeny zkoumání
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - založení cestovní kanceláře zaměřené na cestovní ruch - využití potenciálu České republiky a zvyšování zájmu o temný turismus - aktualizace seznamu památek temného turismu v ČR a podnícení veřejného zájmu o tuto oblast	<ul style="list-style-type: none"> - konkurence v okolních státech - otázka etiky

Zdroj: Vlastní zpracování.

Česká republika má bohatou válečnou historii a proto zde není nouze o bojiště, masové hroby, místa sebevražd jednotlivců, pietní místa, koncentrační tábor, podzemní sklepení a tajné chodby. Dále, díky vysokému počtu hradů a zámků je možné navštívit mučírny, popraviště a vyslechnout si legendy a mýty, kterými jsou tato místa obestřena. Neméně míst je možné zařadit na seznam oblastí, kde se udála živelná, přírodní katastrofa (v České republice se jedná většinou o povodně nebo silné bouřky spojené s mimořádně silnými větry). Několik památek temného turismu, zejména genocidního, je hodno světové pozornosti.

Česká republika je díky své geografické poloze a husté dopravní síti (ať už se jedná o silniční, vlakovou anebo leteckou dopravu) snadno dostupná pro zbytek světa. Díky její velikosti je možné v relativně krátkém časovém úseku projet celou zemi. Jsme

demokratická země a existují jen minimální překážky pro vstup do naší republiky. Neexistují zde žádná omezení týkající se lidských práv a svobod.

Česká republika se pyšní vysokou úrovní turistických služeb, internetové sítě, hygienického a zdravotnického zázemí.

V České republice dosud neexistuje cestovní kancelář či cestovní agentura, která by se zabývala temným cestovním ruchem, respektive neexistuje organizace, která by se tímto temným zaštiťovala anebo k němu odkazovala. Turisté jsou tak odkázáni na vlastní schopnosti, ať už co se týče identifikace památek temného turismu a sestavování vlastní trasy, anebo vyhledání cestovní kanceláře, která nabízí trasu či program týkající se památek temného turismu. Stejně tak u nás chybí propagace temného turismu v České republice a hlavně propagace České republiky jako země, která by mohla být předmětem zájmu příznivců tohoto turistického trendu.

Většina památek, které by se daly zařadit do temné turistiky, potřebují větší historické souvislosti a některé naopak spadají do doby nedávné a informace k nim stále chybí. Tento typ památek nebyl podroben bližšímu zkoumání – krom několika studentských prací. Chybí tak systematický, odborný pohled na tuto tematiku a jakákoliv kategorizace památek, stejně jako etický pohled na přístup k tomuto typu turismu a památek u nás.

Jakou velkou příležitostí vidím založení cestovní kanceláře, která bude zaměřená na temný cestovní ruch ať už na celorepublikové anebo lokální úrovni. Tímto termínem se bude zaštiťovat a bude ho využívat ke své propagaci. Zároveň by tak došlo ke komercializaci míst spojených s temným turismem – v případě České republiky by se jednalo zejména o místa spojená s genocidou, spojená s legendami a pověstmi, funerální tematiku či středověké hrady s mučírny.

Celosvětově dochází k navyšování zájmu o tento trend a proto je ideální doba k využití veškerého potenciálu, který Česká republika má – turistický ruch je ekonomicky významné odvětví, které pomáhá k rozvoji daných lokalit.

Temnou turistiku v České republice lze historicky zasadit do časového rámce a událostí, které sdílíme s našimi geografickými sousedy. To lze využít jako propagaci památek stejné povahy a jednak lze vyvářet sítě s cestovními kancelářemi či cestovními agenturami se stejnou tematikou ať už v rámci republiky anebo v rámci daného evropského regionu.

Mnoho památek nebylo do seznamu uveřejněného portálem Kudy z nudy zařazeno, proto je další příležitostí zabývat se tímto systematictěji a poskytnout veřejnosti aktuální údaje a popřípadě odbornější pohled na věc. S tím by souvisela i veřejná diskuze na toto téma, která by pomohla šířit osvětu týkající se tohoto typu cestování a napomohla by i určit, které památky jsou vnímány jako temné popřípadě, které památky by nebylo vhodné z etického hlediska na takový seznam zařadit.

Jako hrozba se jeví vysoká konkurence v okolních zemích – v případě temného turismu zejména Polska a Německa (genocidní turistika). Tyto země jsou hojně navštěvované a zejména Polsko si je vědomo potenciálu genocidních památek. Pokud budou okolní státy aktivnější v propagaci a prezentaci památek temného turismu, je vysoce pravděpodobné, že pozornost turistů se přesune k nim.

Zůstává nevyřešená otázka týkající se etiky – ať už jde o přístup k obyvatelům daného místa a popřípadě pozůstalým, nebo o způsob prezentace dané turistické atrakce anebo o otázku zda vůbec komercializovat potenciální atrakci temné turistiky.

4.2 Praha jako cíl temného turismu

Praha coby hlavní město České republiky patří mezi nejnavštěvovanější města světa a u nás patří mezi nejvýznamnější městskou památkovou rezervaci. Historické jádro Prahy o rozloze 866 hektarů navíc bylo roku 1992 zapsáno na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO. Pražské památkové objekty, jichž je 2110 (Základní údaje o pražské památkové rezervaci, Praha.eu., 2006 [on-line]), jsou řazeny mezi ty nejvýznamnější v Evropě. (Praha – Představení, České dědictví UNESCO, 2016 [on-line])

CzechTourism, příspěvková organizace Ministerstva pro místní rozvoj ČR, každoročně zveřejňuje žebříček nejnavštěvovanějších turistických cílů roku 2014. (Nejnavštěvovanější turistické cíle roku 2014, Czech Tourism, 2005, [on-line]) Pro účely této práce tak uvádím jen ty cíle, které se nacházejí v Praze, čísla uvedená v závorce označují počet návštěvníků. Pro rok 2014 se tak jedná o Pražský hrad (1 799,3 mil.), Zoologickou zahradu Praha (1 382,2 mil.), AquaPalace Praha (845,3 mil.), Staroměstskou radnici (739,8), Židovské muzeum v Praze (580,0 mil.) a Petřínskou rozhlednu (557,4 mil.). Z výzkumu tak vyplývá, že Praha patří mezi nejvyhledávanější místa v rámci České republiky a navíc se v tomto žebříčku objevilo Židovské muzeum v Praze - památka, jejíž součástí je Židovský hřbitov, který spadá mezi cíle temného turismu. K této statistice je

nutné podotknout, že se jedná o počet platících turistů, do žebříčku tak nejsou zařazeny ty turistické cíle, které jsou přístupné zdarma a z nichž je mezi památkami temného turismu u valná většina. Ke zhodnocení turistického potenciálu Prahy jako destinace vhodné pro temný turismus jsem zvolila SWOT analýzu, stejně jako v případě hodnocení České republiky jako celku.

Tabulka č. 3: SWOT analýza, Praha jako destinace vhodná pro temný turismus.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - geografická poloha Prahy - výborná dopravní infrastruktura (dálková i místní doprava je na vysoké úrovni) - unikátní kulturně-historické dědictví - turistické služby na vysoké úrovni - příznivé ceny - množství památek temného turismu - město je příznivé celoročně díky mírným klimatickým podmínkám - jazyková vybavenost - ubytovací a restaurační kapacity v centru města 	<ul style="list-style-type: none"> - chybí nabídka týkající se temného turismu, ať už jde o webové stránky, přehled památek, nabídka profesionálních turistických průvodců (nabídka je zde jen v oblasti legend a pověstí) - minimální počet turistických informačních center v Praze - město není přívětivé pro handicapované - město není vhodné pro cestování s dětmi - kriminalita a špatná pověst - málo odpočinkových zón v centru města - zázemí v oblasti hygieny (toalety, přebalovací pulty atp.)
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - vytvořit projekt týkající se temného turismu, který v Praze ani v České republice dosud neexistuje - navázat spolupráci s okolními zeměmi - vytvořit mezinárodní propagaci týkající se temných památek a upozornit na možnost návštěvy ve všech ročních obdobích - vybudovat klidové zóny - budování bezbariérových zařízení a hygienických zařízení (veřejné toalety, přebalovací pulty atp.) - kontroly míst a služeb využívaných turisty 	<ul style="list-style-type: none"> - stavební práce v centru města (např. na Václavském náměstí) - kriminalita zaměřená na turisty - nepružnost nabídek vůči turistům - nereflexivní trendů v oblasti turistického ruchu

Zdroj: Vlastní zpracování.

Mezi silné stránky patří poloha Prahy, která je z mého hlediska pro turismus ideální. Díky geografické poloze a husté dopravní síti je možné se do Prahy dopravit velmi snadno letecky a z okolních států i vlakem, o silniční dopravě ani nemluvě. Je na místě zdůraznit, že co se týče letecké dopravy, do Prahy létá valná většina nízkonákladových společností a větší společnosti typu ČSA mají tendence přidávat nové lokality mezi své pravidelné linky. Dále je velkou výhodou městská hromadná doprava. Nejen, že pokryje celé území Prahy, ale je spolehlivá, čistá, bezpečná a funguje nonstop. Další výhodou je neustálá snaha zjednodušit cestu letiště-centrum, ať už městskou hromadnou dopravou anebo speciálními expresy.

Díky geografické poloze má Praha další výhodu a tou je mírné klima, díky němuž se stává návštěva snesitelná ve všech ročních obdobích.

Ačkoliv se často říká, že jazyková vybavenost u nás není dostatečná, po neformálních hovorech s cizinci – ať už s turisty anebo kolegy ze zahraničních poboček společností, pro kterou pracuji, se přikláním k opačnému názoru. Návštěvy ze zahraničí nemají problém se domluvit v ubytovacích zařízeních a stejně tak v informacích, obchodech, restauracích, tedy při využívání služeb, které běžně turista potřebuje. Krom jazykové vybavenosti je dalším kladem úroveň služeb pro turisty – nejen centrum je plné ubytovacích a restauračních zařízení. Spousta hotelů nabízí možnost zprostředkovat lístky do kulturních zařízení. Existuje bezpočet doplňkových materiálů – mapy, průvodce či turistická karta, na níž lze výhodně čerpat dopravu, průvodcovské služby a vstupy do některých památek. Rovněž se fungují průvodcovské služby s trasami, které zahrnují i plavby. Ceny za veškeré služby mohou být sice v samotném centru vyšší, ale rozhodně se pohybují v rámci evropského standartu anebo spíše v nižší cenové relaci.

Další silnou a z mého pohledu nejsilnější stránkou Prahy jako cíle turistů vyhledávajících temné památky je právě její kulturně-historické dědictví a množství památek, jež lze zařadit do kategorií temného turismu. Nad Prahou se vznáší jakýsi opar tajemna, mystična, magie. Každé zákoutí má svou historii, k mnoha památkám lze dohledat temnou historii, existují zde průvodcované trasy zaměřené na legendy a pověsti. Je možno použít mobilní aplikaci, v níž Vás provede postava například v podobě kostlivce po temných zákoutích, muzeum strašidel Muzeum Mysteriae Pragensis a agentura, která se specializuje na výpravy za duchy a strašidly s průvodci ve stylových kostýmech. Dalším subjektem je

občanské sdružení, které zaměstnává „lidi z ulice“, kteří Vás provedou po místech s vysokou kriminalitou, vypráví příběhy ze života na ulici. Zejména pro příznivce legend a pověstí je Praha ideální.

Mezi slabé stránky patří především provozní nedostatky. Praha má v centru jen velmi málo informačních stánků – v centru Prahy tři a dvě na letišti. Širší centrum Prahy nebo jiné dopravní body (vlaková a autobusová nádraží) jsou bez informačních center či kiosků. Turisté tak nejvíce informací získávají na recepci ubytovacích zařízení, popřípadě na internetu či v tištěných průvodcích. Vzhledem k objemu turistů a možnostem vyžití by se měl tento počet navýšit. Pozitivním signálem je počín agentury CzechTourism, která otevírá informační kiosky na Václavském náměstí. Toto se ale opět týká jen městského centra.

Dalším nedostatkem je zázemí pro méně mobilní osoby, tj. handicapované a kočárky s dětmi. Mnoho míst a služeb není uzpůsobeno bezbariérově anebo jsou bezbariérové přístupy vzdálené. Zároveň chybí patřičné hygienické zázemí pro takové osoby – ať už se jedná o uzpůsobené toalety či přebalovací/kojící koutky. V důsledku znečišťování veřejných prostor a tím pádem zvyšujícím se nákladům na úklid se situace pomalu zlepšuje. Byla vytvořena virtuální mapa toalet – v centru je jich 60 a jsou většinou umístěny v metro a v blízkosti nejnavštěvovanějších památek, jsou mezi ně započítány i takzvané mobilní toalety. Nebývají ale uzpůsobeny zmíněným skupinám osob a úroveň jejich čistoty je diskutabilní. V průvodcích jsem se tak dočetla doporučení navštěvovat hygienická zázemí v lobby hotelů a fastfoodových řetězců. V Praze existuje pomálu odpočinkových zón ve smyslu zeleně a laviček – město je poměrně hustě zastavěno a v případě odpočinku je potřeba vynaložit jisté úsilí. Zejména v letních měsících se toto jeví jako problém.

Kapsáři, obchody s ruskými suvenýry, špatná měna ve směnárnách, ceny na Letišti Václava Havla, výrazně předražené průvodcovské služby, vyhlídkové plavby s omezeným povolením. To je namátkový výčet z webové stránky prague-stay.com, která tato upozornění uveřejňuje na základě referencí turistů. Do tohoto seznamu je možné zařadit i “naháněče” do “barů pro dospělé” na Václavském náměstí a nově i automaticky započítané spropitné v některých restauracích v centru města. To jsou detaily, kterým se člověk může vyhnout, ví-li o nich předem a bohužel se jedná o detaily, které mohou být jen těžko ovlivnitelné veřejnou administrativou, i přesto se v několika z nich již podařilo jejich

dopad minimalizovat anebo se řešení chystá (například v případě cen na Letišti Václava Havla).

Posledním bodem je nabídka temných památek temného turismu a propagaci města Prahy jako místa vhodného právě pro tento typ turismu. Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, existuje žebříček památek temného turismu, existují výzkumy prokazující znalost tohoto pojmu i statistiky návštěvnosti těchto památek (nutno ale podotknout, že nejsou navštěvovány jako památky temného turismu), existují zde zájmová sdružení a několik akademických prací (bakalářské a diplomové) na toto téma, dokonce i zmínky v původně české literatuře. Vše je ale spíš okrajovou záležitostí určitého okruhu lidí. Neexistuje u nás systematictější výzkum, aktualizované žebříčky či zařazení památek dle druhů temného turismu. V důsledku toho zřejmě není o Praze a potažmo celé České republice smýšleno jako o možném cíli temného turismu a není tak vystavěná propagace, neexistuje nabídka památek temného turismu ani specializovaná cestovní kancelář či agentura. Jakoby tato tematika absolutně mījela český turistický trh a projevovala se jen v podobě zábavních atrakcí, o vážném či systematickém zájmu ale nemůže být řeč.

Mohu navázat tím, že právě této slabé stránce vidím i velkou příležitost. Ten, kdo s tématem temného turismu vstoupí na trh, bude první a s nejvyšší pravděpodobností i dlouho jediný a tróufám si tvrdit, že turisté budou temná témata vyhledávat – soudím dle zájmu v zahraničí, kde se prokazatelně zvýší návštěvnost míst, s temnou propagací. V rámci této činnosti je možné a vhodné navázat obchodní vztahy se zahraničím – ať už se zavedenými cestovními kanceláři či agenturami, zájmovými skupinami anebo s ubytovacími zařízeními. Jedná se například o téma nacismu, jelikož příhraničí je hojně navštěvováno turisty z Německa. V souvislosti s tím je třeba vytvořit propagaci a to nejen na mezinárodní úrovni – vytvořit materiály či webové stránky ve vícero jazycích, vytvořit klip upozornit na tento typ památek atp. Při té příležitosti je vhodné upozornit, že tyto památky je možné navštívit během všech ročních období – ne každá země či město má tu výhodu.

Další okruh příležitostí je tvořen zázemím a komfortem pro turisty – vybudování míst, kde si mohou turisté odpočinout. Jedná se o místa oplocená se stromy – při cestách jsem na taková místa narazila ve všech větších městech. Tato místa mají otevírací hodiny, jsou udržovaná a bývají tichá, klidná a díky i stromům příjemná na krátký odpočinek (v rámci centra tuto funkci plní Františkánská zahrada). V souvislosti s tím by bylo třeba

vybudovat lepší hygienické zázemí pro všechny skupiny lidí – v rámci centra je takové zřejmě jen v nákupním centru Palladium. Posledním bodem je soustavná kontrola míst, kde se nejvíce turisté pohybují a testování poctivosti služeb. Toto se ale neustále zlepšuje, dle informací v médiích takový dozor probíhá a obávám se, že kriminalitu nejde vymýtit úplně.

Tuto kriminalitu lze považovat za hrozbu, která může některé turisty odradit od návštěvy Prahy. Za další hrozbu považuji za stavební a potažmo rekonstrukční práce v centru města – zejména Václavské náměstí je dlouhodobě v tomto stavu. Za další hrozbu považuji situaci, kdy trh nebude reagovat na trendy v turismu a nebude rozšiřovat či přizpůsobovat svou nabídku. Turistický trh podléhá neustálým změnám tak, jako každý jiný. Přirozeně se proměňují i jeho účastníci, jejich zájmy a očekávání. Temný turismus je trendem, který v zahraničí není nový, ale u nás ano, dá se tak předpokládat, že turisté, v jejichž zájmu je navštěvovat takové památky, mohou naši zemi mjet anebo ji navštívit jen ti aktivnější, kteří si sami zjišťují atraktivitu dané lokality a nevyžadují průvodcované trasy a tematicky zaměřené informace v cizích jazycích.

4.2.1 Památky a místa temného turismu v Praze

Následující text bude věnován samotným památkám temného turismu v Praze. Na základě definic a kategorií, kterým jsem se podrobněji věnovala v předchozí teoretické části, budou vybrány konkrétní objekty a místa, která lze zařadit pod hlavičku cílů temného turismu.

Za důležité pro přiřazení památek ke kategoriím považuji především to, že o některých z nich bylo napsáno jako o památkách temného turismu, čili byly tak již identifikovány a o dalších bylo smýšleno jako o památkách běžného poznávacího turismu, nebo jsou zcela nové a zřejmě by se daly zařadit spíše do zábavního průmyslu, anebo jako možný turistický cíl nebyly brány v potaz (zejména v případě hřbitovů). K tomu, aby bylo možné o takových památkách uvažovat v jiném kontextu či se na ně podívat z jiného úhlu pohledu a zařadit je do jiné kategorie cestovního ruchu zaměřené na určitou skupinu cestovatelů, je důležité znát teoretické zázemí, umět určitý jev pojmenovat a dodat mu strukturu. Definice pomáhají stanovit co je a co není památka temného turismu a kategorie je identifikují, popisují jejich specifika a určují místo v rámci tohoto tématu. Takovéto

pojmenování má svůj význam i pro určování účastníků, kteří mohou mít o navštívení konkrétních památek zájem.

V hlavním městě Praze lze nalézt bezpočet míst, která jsou opředená legendami, záhadami, které mají zvláštní energii či pohnutou historii. Není těžké najít články tematicky zaměřené na právě taková místa či průvodcované trasy a prohlídky. Z mého pohledu a pro potřeby této práce ale narážíme na jeden problém – valná většina se zaměřuje na to, co nelze zařadit pod téma temného turismu. Jedná se převážně o legendy, báje, pověsti, ezoterično, mystično. Praze se nedá upřít, že je pro tuto tematiku jako stvořená. Nicméně aby bylo možno jakékoliv místo zařadit do kategorie cíle temného turismu, musí splňovat určitá kritéria, která vyplývají z definice či podstaty temného turismu jako takového. Podíváme-li se na již uvedené charakteristiky temného turismu a nejznámější turistické cíle, zjistíme, že do kategorie temného turistického cíle je možné zařadit ta místa, památky či události, které (Skinner, 2012):

1. Jsou spojené se smrtí nebo utrpením.
2. Původně se odehrály v minulosti.
3. Účastníci jsou motivováni alespoň z části zájmem o smrt či utrpení.

Aby bylo možné dané turistické cíle dále roztrždit do kategorií, využijeme základní kategorizaci temného turismu dle Dunkley (Dunkley, Westwood a Morgan, 2007, s. 4 – 9), který předkládá celkem 7 kategorií temného turismu dle toho, zda je spojený s tragédií, utrpením, válkou, zármutkem, hrůzou, krutostí či genocidou.¹⁷

Většina žebříčků a průzkumů¹⁸ týkající se památek a míst spojených s temným turismem se týká republiky jako celku, ale Praha samotná má velký potenciál¹⁹, ačkoliv vybrat objekty zájmu, které splňují definici temného turismu, není snadné.

1. Památky a místa temného turismu spojená s hrůzou

Tyto památky či místa jsou spjata s vraždami, mučením či známými zločiny, kdy příkladem mohou být domy hrůzy nebo prohlídky míst spojených s vrahy. Specifickou

---

¹⁷ Obr. č. 1: Základní kategorie temného turismu dle Dunkley, Westwood a Morgan (2007).

¹⁸ Jedná se o průzkumy a žebříčky zájmové. Odborné zázemí temný turismus v České republice nemá. Z uvedených průzkumů tak není jasné, na základě čeho byly památky vybrány k dotazování – proč právě tyto a ne jiné, zda splňují definice temného turismu atp.

¹⁹ Mezi Pražské památky, které se umísťují v žebříčku nejnavštěvovanějších temných míst, se řadí: Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Praze, Vyšehradský hřbitov a Slavín, Václavské náměstí.

vlastností těchto objektů je, že jejich účelem není jen děsit, bavit či uspokojit zájem, ale i vzdělávat, proto se jedná o velmi dobře obchodovatelnou kombinaci a mocný nástroj pro přenos politických a společenských zpráv. Jak již bylo řečeno, kategorizace a seznam památek se neustále mění. V případě této kategorie není nutné dodržet podmínku autenticity (pokud však autenticita splněna je, jedná se o místa spojená se známým zločinem či zločincem) a tak do ní mohou být zahrnuty i atrakce nové či atrakce, které vznikly výhradně za účelem zábavy. (Dunkley, Westwood a Morgan, 2007, s. 8) Na obecné rovině lze do této kategorie zařadit hrady a zámky.

V Praze mezi místa této kategorie temného cestovního ruchu řadíme například **Faustův dům a Muzeum pověstí**.

Historie **Faustova domu** sahá až do 12. století, nicméně svou současnou podobu získal až v roce 1769. Počet architektonických změn i počet majitelů je skutečně pozoruhodný. Stejně jako legenda o Faustovi, který v domě nikdy nežil. Čím je Faustův dům zajímavý? Tím, že se na jeho příkladu dozvíme mnoho o historii, architektuře a legendách, které k Praze neodmyslitelně patří. Původně Mladotovský palác č.p. 502/II Na dobytčím trhu, dnešní Faustův dům na Karlově nám. č.p.502 na Novém Městě pražském. Ve 12. století měl dům zvaný „Slavošovský“ podobu malé opevněné tvrze s věží se střelnou a vedla kolem něj jižní část královské cesty, kterou měl chránit. Ve 13. století získal podobu gotického sídla Opavských vévodů, což byla levobočná větev Přemyslovců a s nejvyšší pravděpodobností se již tito majitelé zabývali alchymíí. Bohužel byl ale opavským odebrán a vystřídal mnoho majitelů, což se podepsalo i na jeho stavu a nakonec byl přestavěn renesančně. Historie, která se vypráví, se začala psát v 16. století, konkrétně v roce 1590, kdy se novým majitelem stal alchymista, okultista a mystik Edward Talbot Kelly, který zde prováděl chemické pokusy. Rudolfínský alchymista o sobě tvrdil, že umí přetvořit olovo ve zlato a to díky filosofickému kameni rozbořeného hrobu neznámého katolického biskupa ve Walesu. Kelly se stal císařským radou, dvorním alchymistou a rytířem. Po úspěších ale přišel pád – v roce 1591 porušil císařský edikt o soubojích, když zabil v souboji komorníka a byl uvězněn. Čelil ale mnoha dalším obviněním a byl mučen – to vše se stalo v důsledku mlčení o svém bádání a netrpělivosti Rudolfa II., který marně očekával Kellyho výsledky práce. Nakonec byl propuštěn na svobodu a císaři věnoval traktát De Lapide Philosophorum o výrobě kamene mudrců. V té době v domě údajně žil i

astrolog Jakub Krucinek se svými dvěma syny, z nichž mladší zavraždil staršího kvůli údajně nalezenému pokladu.

Ve století 17. dům opět vystřídal několik majitelů a změnil podobu a v století 18. navázal na Kellym započatý příběh Faustova domu rod Mladotů ze Solopysk. Ti zde prováděli chemické a fyzické pokusy – drobnokrystalické výkvěty solí z pramenu, který údajně našli pod domem (což se ukázalo jako lež) prodávali jako vzácné arkánium pod názvem »větrné nebo vzdušné soli« a nebo prodávali léky na revma a kožní nemoci z břidlice, kterou objevili pod domem. Josef Mladota sestavoval různé mechanické automaty – pohyblivé figuríny či samozavírající se dveře, a údajně byli nalezeny „(...)lod“ se dvěma veslaři, která se po zmačknutí knoflíku ve stěně začala pohybovat, jako by plula po moři, nebo pannu, která, po vstupu do komnaty každého postříkala.“ (Faustův dům, historie a legendy, Univerzita Karlova, 2006, [on-line]) Těmito mechanismy bavili své hosty a zároveň byly vidět z oken domu. Zároveň prý prováděli pokusy, v jejichž důsledku šlehaly z oken domu plameny.

Třetí a poslední osobou, která na legendě o doktoru Faustovi zanechala svou stopu, byl dr. Karel Jaenig – kaplan kostela sv. Jana na Skalce. Tomuto kostelu byl dům pronajat za humanitárními účely a postupně zde vznikl ústav pro hluchoněmé. Pan kaplan měl v oblibě vše a sbíral vše, co symbolicky smrt připomínalo – lebky, rakve, smuteční oděvy atp. Tito tři muži dali vzniknout strašidelné pověsti domu, která byla následně završena legendou o Faustovi. Poslední událostí, která podpořila tajemno okolo tohoto domu, byla zápalná puma, která do domu dne 14. února 1945 při americkém náletu na Prahu dopadla – dům sice poškodila, ale nezapálila. „Říká se, že ho zachránilo sedm koček zazděných do základů. Jejich kostry byly po válce při opravách opravdu nalezeny.“ (Faustův Dům (Mladotovský Palác), nejtajemnější místo v Praze, Prague City Line, 2016, [on-line]) A jak vznikl legendární příběh o Faustovi? Na jeho vzniku se podílelo jednání vlastníků domu a definitivní podobu získal v době, kdy byl objekt prozkoumán a našlo se zde několik nevysvětlitelných úkazů – měla by zde existovat podzemní chodba k Novoměstské radnici, otvory ve střeše, v nárožním arkýři se našly cenné nástěnné malby s různými alchymistickými symboly a například kresby bájného ptáka Fénixe nebo planet sluneční soustavy, pod točitým schodištěm se měla nacházet studánka, ve stropě byl nalezen prostor, kde chybí původně omítka a jedná se o dodatečně dozdívaný otvor, dále byly nalezeny zazděné dětské botičky a kosterní pozůstatky koček. Třetím důvodem pro

legendu jsou literární záznamy Aloise Jiráska nebo Adolfa Weniga – podle pražské pověsti zde doktor Faust upsal duši ďáblu a byl jím odnesen do pekla. Protože ale doktor Faust odmítal jít s ďáblem dobrovolně, vyletěl s ním Mefistofeles, po uplynutí krví zpečetěné smlouvy stropem. Prý se na omítce klenby věže od té doby objevují nevysvětlitelné skvrny. Dalším hříšníkem byl student, který kvůli touze zbohatnou, vyvolával duchy a za to skončil taktéž v pekle.

Dům je ve vlastnictví města Prahy a je spravován 1. lékařskou fakultou UK v rámci univerzitního kampusu. Jedna jeho část je využívána Všeobecnou fakultní nemocnicí a druhou část využívá 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, která zde pod hlavičkou Akademického klubu pořádá cyklus besed *Křeslo pro Fausta*, kde přednášejí významné osobnosti z řad odborníků či úspěšných byznysmenů. Zároveň se zde konají tiskové konference, besedy, semináře, křty knih, společenská setkání, výstavy, koncerty, kurzy první pomoci aj. Budova není veřejnosti přístupná, ale je možné jí navštívit v rámci akcí konaných Akademickým klubem, nebo v rámci virtuální prohlídky na internetu.

Muzeum pověstí (Muzeum pověstí, www.muzeumpovesti.cz, 2013 [on-line]) je ten typ památky temného turismu, který splňuje funkci zábavní atrakce a zároveň funkci vzdělávací. Nemá vlastní historii, ale historie se týká a návštěvníky láká na tajemno a strach. *Mysteria Pragensia* – dvě tváře tajemné Prahy ve dvou muzeích. Toto muzeum se sestává ze tří prostor – Muzeum alchymistů a mágů staré Prahy, Muzeum pražských pověstí a strašidel a Kellyxír vinárna a kavárna. Muzeum alchymistů a mágů se týká bádání alchymistů z doby rudolfínské i Fausta a dává nahlédnout do alchymistické laboratoře. Muzeum pověstí a strašidel se zaměřuje na duchy a přízraky staré Prahy a nabízí atmosféru půlnoční podzemní uličky a zákoutí. Obě muzea navíc vytvářejí programy. Každý prostor se nachází na jiné adrese, všechny jsou přístupné v otevíracích hodinách plus muzea po zaplacení vstupného (pro dospělého se jedná o vstupné v hodnotě 150Kč či 190 Kč).

2. Památky a místa temného turismus spojená se zármutkem

Jak již sám název kategorie napovídá, jedná se o druh cestování za místy spojenými se zesnutím a ze všech kategorií právě tato návštěvníkům přináší nejosobnější zážitek. Konkrétně se jedná o místa odpočinku jednak známých osobností a jednak obětí tragédií, teroru a válek – čili hřbitovy, hrobky, pohřebiště či kostnice. V souvislosti s tím je možné

do nabídky zahrnout i objekty, do nichž byly hrobky umístěny – zejména církevní budovy jako jsou kostely, chrámy a kláštery. Do této kategorie se řadí i místa, na nichž proběhl atentát. (Dunkley, Westwood a Morgan, 2007, s. 8) Co se týče míst atentátů, nemá Česká republika jako celek ani Praha co nabídnout. Naopak míst posledního spočinutí je zde bezpočet a jsou povětšinou spojeny s kulturně historickými památkami.

V Praze jsou nejvýraznějšími zástupci této kategorie památek temného turismu **Vyšehradský hřbitov** s hrobkou známých českých osobností **Slavín**. A **Olšanské hřbitovy**, kde se nacházejí hroby obětí první i druhé světové války a spousty známých osobností. Posledním místem by byl **Židovský hřbitov** na Starém Městě.

V době národního obrození v 80. letech 19. století vznikla potřeba místa k ukládání ostatků²⁰ významných osobností českého národa a volba padla na nejpamátnější místo české historie – **Vyšehrad**, kde byla postupně stavěna od roku 1889 až do roku 1893 jeho dominanta, monumentální hrobka **Slavín** s nápisem "Ač zemřeli – ještě žijí". Původní hřbitov zde byl založen v roce 1260 a dlouho neměl žádný vizuální řád, což se ale změnilo v roce 1869, kdy dostal svou základní podobu – byl obehnan novorenesančními arkádami s křížovou chodbou a byly vytvořeny průchozí uličky. Navíc byly plastiky a náhrobky zpracovávány velmi nákladně a umělecky a tím pádem jsou cílem příznivců funerálního umění – jedná se zejména o díla Antonína Barvitia, Josefa Maudera, Otakara Švece, Olbrama Zoubka a Antonína Wiehla, který navrhl podobu Slavína. Hřbitov obklopuje chrám sv. Petra a Pavla a jeho rozloha je přibližně 80 hektarů. Iniciátorem této vlastenecké aktivity byl spisovatel František Palacký a spolek Svatobor, který je aktivní dodnes. Původně byl hřbitov na Vyšehradě rozdělen na několik částí plus na sekce pro pohřbívání jeptišek, duchovních a jezuitů. Nejstarší místo je ohrazeno barokní mříží a slouží k odpočinku těch, kteří zemřeli při ošetřování malomocných a nakažených morem. Krypta byla 26. 11. 2011 slavnostně otevřena veřejnosti a to po 65 letech. Běžně ale krypta není veřejnosti přístupná. Dříve bylo možné nahlédnout skleněnými dveřmi, ale ty byly později nahrazeny jinými, neprůhlednými. Zajímavé je, že zde nejsou pohřbeni žádní politici, ale jen osobnosti kulturního a vědeckého světa. Prvním pochovaným byl v roce 1901 spisovatel Julius Zeyer, následně malíř Alfons Mucha a Vojtěch Hynais, architekt Josef Gočár, operní pěvkyně Ema Destinová, vynálezce

---

²⁰ Některé osobnosti jsou zde pochovány pouze symbolicky, tj. nenacházejí se zde jejich ostatky – jedná se například od Josefa Čapka či Miladu Horákovou.

František Křížík a zatím posledním pochovaným v roce 1996 dirigent Rafael Kubelík. V hrobce je pohřbeno 55 významných osobností a na vyšehradském hřbitově je dnes uloženo na 600 významných osobností. Poslední, veřejností sledovanou událostí bylo v roce 1999 odhalení Pomníku českým hercům, společného hrobu herců bez rodin (jsou zde pochovány herečka Vlasta Fabiánová a zpěvačka Ljuba Hermanová) a dále pak zmíněné otevření zrestaurovaného Slavína. Vyšehradský hřbitov je národní kulturní památkou a je veřejnosti přístupný. Slavín a sekce určená pro pohřbívání řádových sester Voršilek, Bartolomějek, Redemptoristek nikoliv. Vyšehrad je zařazen mezi památky v obrazové aplikaci Prague Guide, kterou lze zdarma stáhnout do mobilního telefonu.

Olšanské hřbitovy jsou v současnosti největším pražským pohřebištem, které se rozkládá na více než 50-ti hektarech na místech zaniklé osady Olšany, na území dnešních čtvrtí Žižkov a Vinohrady. Přímo na území dnešního hřbitova se původně nacházel statek s vinicí ve vlastnictví kláštera, který po jeho zániku připadl Starému Městu, a právě to zde v roce 1679 zřídilo hřbitov, který byl založen za účelem pohřbívání zesnulých v důsledku morové epidemie. Na hřbitově byla v roce 1682 postavena kaple zasvěcená patronům, kteří měli ochraňovat před morem - sv. Rochovi, sv. Šebestiánovi a sv. Rozálii, a která se později stala farním kostelem s novým názvem Povýšení sv. Kříže. Tato stavba byla postavena Janem Hainricem, je barokně okrouhlá a zdobí ji kupole. Po zákazu Josefem II. v roce 1786 týkajícím se pohřbívání mrtvých uvnitř města byl hřbitov prohlášen za veřejný a to pro pravý vltavský břeh. V této době měl hřbitov první dvě sekce a postupem času se tak rozrostl na počet dvanáct²¹. Hřbitov je ulicí Želivského rozdělen na dvě části. Krom kostela později přibyly další stavby – například Chrám zesnutí přesvaté Bohorodice v pravoslavné části hřbitova, židovské obřadní síně a márnice v části Nového židovského hřbitova. Z hlediska temného turismu je hřbitov zajímavý tím, že je zde pohřbeno mnoho veřejně známých a významných osobností a pak jednotlivými částmi, kde jsou, v důsledku válečných konfliktů, pochováni vojáci jednotlivých armád a zemí, tzv. čestných pohřebišť (např. Commonwealthu či Rudé armády). A ačkoliv do temného turismu tato tematika nespadá, nedá mi nezmínit, že tento hřbitov je cílem těch návštěvníků, kteří obdivují takzvané funerální umění, protože je zde k vidění mnoho umělecky zpracovaných

---

²¹ Pro zajímavost, dle údajů ze stránek Pražské informační služby je na Olšanském hřbitově evidováno 112 000 pohřbených, avšak odhadem zde byly pochovány dva miliony zemřelých, dále 110 000 pohřbivacích míst, z toho 200 hrobek tvaru kaple, 25 000 ostatních hrobek, 65 000 hrobů, 20 000 umových hrobů, 6 kolumbárií u zdi a dvě rozptylové louky.

náhrobků, soch, hrobek v podobě malých kaplí a přírodních zákoutí²². Zejména stará část je vizuálně velmi zajímavá. Olšanské hřbitovy jsou památkově chráněné a jsou veřejně přístupné. Orientaci při prohlídce Olšanských hřbitovů mohou usnadnit knižní průvodci Olšanské hřbitovy I. – V. anebo naučnou stezkou, která je k dispozici v jednotlivých částech hřbitova – autor obojího je Miloš Szabó, který zde působí ve zdejší farnosti. Zároveň je návštěvníkům k dispozici elektronický průvodce – panel s dotykovou obrazovkou.

Původně na Starém Městě existovaly dvě židovské obce – v okolí Staronové synagogy sídlili Židé ze západu a v okolí Staré školy (dnešní Španělské synagogy) se usídlili Židé z Balkánu, které se postupně spojily v jedno Židovské město, dnes nazývané Josefov a kde se nachází starý **Židovský hřbitov**, jinak také Židovská zahrada. Tento hřbitov se řadí mezi nejstarší židovská pohřebiště světa a nejzachovalejší židovský hřbitov Evropy – byl založen v první polovině 15. století, nejstarší pohřeb se datuje k roku 1439 a poslední pohřeb se uskutečnil o 348 let později v roce 1787. Na hřbitově o rozloze 11 000 m² je k vidění 12 000 náhrobních kamenů datovaných od gotiky po rokoko, které zdobí zvířecí a rostlinná symbolika, znamení rodů, stavů, povolání a jména. Technickou zajímavostí je způsob pohřbívání – oblast hřbitova je poměrně malá, a ačkoliv byl rozšiřován, nestačil potřebám celé židovské obce, zároveň bylo zakázáno staré hroby rušit či ničit – včetně náhrobku. Zesnulí tak byli pohřbíváni ve vrstvách a to dokonce až v deseti nad sebou. Pod výše zmíněnými náhrobky se tak ve skutečnosti skrývá na 40 000 ostatků. Typické shluky náhrobků a jejich zdánlivá nestabilita je dána tím, že se byly postupně vyzdvihovány do novějších vrstev zeminy. Zajímavostí je, že je tento hřbitov jediným, kde byla dochována čtyřstěnná tumba²³ (domku) z období baroka, na hřbitově jsou k vidění i tumby renesanční. Dnes zachovalá část byly dříve křesťanské zahrady a původní část byla zrušena v rámci nařízené asanace židovského ghetta v 80. letech 19. století a náhrobky byly zazděny do zdi hřbitova. Mezi nejvýznamnější osobnosti zde pohřbené řadí Židovské muzeum v Praze: básníka Avigdora Karova, kterému náleží nejstarší náhrobek, pedagoga rabi Jehuda Leva ben Becalel, tj. rabi Löw se kterým je spojena pověst o vytvoření umělé bytosti – golema, který měl chránit Židovské město před pogromy, ale vymknul se kontrole a tak již nikdy nebyl oživen. Údajně měl být „pohřben“ ve Staronové synagoze,

²² Například od Ignáce Františka Platzera, Václava Prachnera, Josefa Maxe a Josefa Malínského, Jana Štursy a Jana Kotěry.

²³ Hrob v podobě domku, do kterého byla uložena rakev. Dochovány bývají většinou jen plošná stéla, kdy ostatky jsou uloženy do země.

ale pravdou je, že se nikdy nenašel. Dále jsou zde pochováni - stavitel Pinkasovy synagogy Aharon Mešulam, primas pražský Židovského města a stavitel Maiselovy synagogy Mordechaj Maisel a astronom David Gans. Od roku 1995 je národní kulturní památkou a je veřejnosti přístupný v rámci prohlídkového okruhu „Židovské muzeum v Praze a Pražské Židovské Město“ pořádaného Židovským muzeem v Praze. Na webových stránkách Židovského muzea v Praze je možno shlédnout Video a 3D prohlídku. Dle cestovatelského magazínu National Geographic se Starý židovský hřbitov řadí mezi 10 turisticky nejzajímavějších hřbitovů světa.

3. Památky a místa temného turismus spojená s utrpením

Místa, kde jednotlivci strádali nebo strádají - věznice, chudinské slumy či místa, kde dochází k zotročování – to jsou místa, které se dají zařadit do této kategorie temného turismu. Jedná se o místa bojů a lidského utrpení, které může končit jejich smrtí. (Dunkley, Westwood a Morgan, 2007, s. 8) V České republice by do této kategorie spadaly hrady s vězením a mučírnu a komunistické či nacistické lágry či města, která těmito režimy utrpěla ztrátu.

Zhruba od 2. poloviny 10. století do 12. století lze dohledat záznamy o otroctví na území dnešní České republiky a písemné důkazy o tom, že Praha byla jedním z center pro obchod s otroky, což bylo dáno mezinárodní obchodní cestou, která přes Prahu vedla. Tento obchod znamenal hlavní zdroje příjmů. Bohužel se ale nedochovaly záznamy o legislativním ošetření otrokářství – ať už jeho zavedení, zdanění či zrušení. Bohužel ale není této temné kapitole v historii naší země a potažmo Prahy věnována žádná památka.

Ústavní hřbitov, či „**hřbitov bláznů**“ v pražských Bohnicích spadá do kategorie související s utrpením, jelikož zesnulí, kteří jsou zde pochováni, prožili před smrtí muka ať už v souvislosti se samotnou chorobou anebo v důsledku léčby či lékařských pokusů.

Bohnický hřbitov se nachází stranou léčebného areálu v blízkosti zahrádkářské kolonie. V současné době prochází renovací a měl by být zpřístupněn veřejnosti. Nicméně pohřbívat se zde přestalo před 60-ti lety a předchozích 45 let byl hřbitov uzavřen a zapomenut – nebyl nijak udržovaný, využíván ani přístupný. Tento hřbitov sloužil účelům psychiatrické léčebny a do 4100 hrobů byli pohřbeni nejen její pacienti, ale i italští vojáci z 1. světové války, kteří zemřeli v zajateckém táboře zřízeném právě v jejím areálu a to

povětšinou na tyfovou epidemii. Bohnická léčebna vznikla v roce 1903 a prvním pochovaným pacientem byl dle knihy zemřelých v roce 1909 teprve jedenáctiletý František Janovský. Na hřbitově pak pracovali taktéž pacienti a je rozdělený na sekce (například sekce pohřbených vrahů nebo dětských pacientů). Nutno ale zdůraznit, že z faktické historie hřbitova je známo jen velmi málo a přispívá k tomu i fakt, že zde zbylo jen velmi málo čitelných náhrobků a kaple s márnicí jsou v havarijním stavu. Od roku 1963, kdy hřbitov přešel do správy Pohřební služby hl. m. Prahy, není využíván a postupně zchátral. Právě smutný osud pohřbených a často ne zcela jasné okolnosti úmrtí či naopak tragické úmrtí přitahuje pozornost lidí s nejrůznějšími zájmy - ať už zájemce o paranormální jevy, tak publicisty anebo prostě jen zvědavce. Psychiatrická zařízení a práva umístěných neměla vždy podobu takovou, jakou známe dnes. Na pacientech probíhaly léčebné pokusy, které šly za hranice etiky a humánnosti. Často byli do těchto zařízení umisťováni duševně zdraví lidé a zločinci. Dříve byl hřbitov místem, kde se scházeli satanisté, jsou zde k nalezení zednářské symboly. V současné době probíhá renovace pod taktovkou o. s. Tajemná místa Čech a Moravy. Musím sama uznat, že toto místo je hodně ponuré a vyvolává v člověku smutek a úzkost, což je dáno nejen jeho vzhledem, ale i znalostí jeho historie. K tajemnu přispívají i příspěvky v podobě reportáží jak zájmových skupin, tak reportáž natočená a odvysílaná televizí Prima. Při reportáži byl použit měřič elektronického pole a došlo ke změnám "chování" elektronických přístrojů. V dalších reportážích komunikují lidé se zemřelými ať už pomocí přístrojů anebo pomocí lidských médií a sdělují na kameru své pocity, respektive to, co pocítili fyzicky. Navíc zde byla objevena jakási tajná chodba, nicméně není jasné, proč vznikla a kam vede. V současné době je hřbitov uklizený od černých skládek, hlavní alej je osekána a vyčištěná a v konečném důsledku je jedinou zachovalou vzpomínkou na původní stav jediný náhrobek paní Marie Tuma, která zemřela na úbytek mozku. Ostatní pomníky a stavby sešly časem anebo byly rozkradeny. Mezi známými osobnostmi, které jsou zde pochovány a mohli by zajímat případné návštěvníky jsou, dle dochovaných svědectví Otýlie Vranská a Gavrilo Princip. Vražda Otýlie Vranská je záhadným případem a jejím vrahem by měl být pitevnický laborant Pavlíček, který se k vraždě doznal a o 20 let později se v bohnické léčebně oběsil. Skutečný vrah ale nebyl dopaden a o jejím hrobu svědčila výpověď vyšetřovatele vraždy. Gavrilo Princip byl muž, který spáchal atentát na následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este a to 28. června 1914 v Sarajevu. Oficiálně Princip zemřel na

tuberkulózu v Terezíně a po exhumaci byly jeho ostatky převezeny do Bosny. Hrobník Slavata ale vypověděl, že byl Princip pod falešným jménem pochován právě zde. Krom reportáží se hřbitov objevil i ve filmu a to konkrétně ve Formanově Amadeovi – odehrávaly se zde scény z Mozartova pohřbu. Z hlediska temného turismu se jedná o nejen nejatraktivnější místo v Praze, ale ve své kategorii se jedná o naprostý unikát.

4. Památky a místa temného turismu spojená s tragédiemi

Přírodní, neúmyslné i úmyslné katastrofy a havárie jsou turistickým cílem v případě této kategorie temného turismu. Jedná se o katastrofy přírodní i nepřírodní povahy, které mají dopady na lokální a globální úrovni a tyto dopady jsou industriální či přírodní dopad. (Dunkley, Westwood a Morgan, 2007, s. 8) V České republice, Prahu nevyjímaje, turistický cíl tohoto charakteru neexistuje. Naše země je, naštěstí, ušetřena takových úkazů jako jsou ničivé hurikány, tsunami či důlní neštěstí²⁴.

5. Památky a místa temného turismu spojená s válkou

Nejvíce památek celosvětového temného turismu spadá do této kategorie a ty stály na počátku tohoto druhu turistiky. Je tomu zřejmě jednak proto, že válka sebou nese důsledky pro současnou společnost i budoucí generace a jednak proto, že války jsou jakýmsi společenským milníkem, kdy dochází k přetřesu kulturní víry a lidského chování. Tato kategorie spíše než sentiment přináší edukaci - znalost válek, jejich významu a mechanismů nám pomáhá pochopit naši roli v globální společnosti. Jedná se totiž o místa a objekty, které odkazují na válečné konflikty – čili bojiště, památníky, muzea, historické objekty, vojenská pohřebiště apod. (Dunkley, Westwood a Morgan, 2007, s. 8) I v České republice je vysoký počet památek, které by se daly přiřadit do této kategorie. „Nejpřínosnější“ období je období Husitských válek, Třicetileté války, Prusko rakouské války, Napoleonských válek a druhé světové války.

V Praze se jedná o **Bílou horu a památník na Bílé hoře**.

Bílá hora (Letohrádek Hvězda v oboře na Bílé Hoře. Kudyznudy.cz, 2015 [online]) je na seznam památek temného turismu zařazena kvůli počtu padlých a důsledcích, které měla. Popsat podrobně celou událost by bohužel bylo příliš obsáhlé, uchýlím se tedy jen k

---

²⁴ K četným důlním neštěstím v ostravských dolech skutečně došlo, ale tyto události se nestaly předmětem turistického či jiného komerčního zájmu. Zápavy, jaké postihly Moravu či Prahu se taktéž nestaly důvodem pro zvýšený turistický zájem.

vyzdvihnutí toho nejpodstatnějšího. 8. Listopadu 1620 na Bílé hoře stálo vojsko císaře Ferdinanda II. a českého krále Fridrich Falckého. Vojenská masa dohromady čítala neuvěřitelných 49 000 mužů. Bitva trvala pouhé 2 hodiny, skončila porážkou stavovského vojska a vyžádala si 2000-5000 obětí. Důsledkem bylo přinucení českého lidu k přestoupení na katolickou víru (v případě odporu k úprku z Čech do exilu), ukončení stavovského povstání, poprava 27 českých pánů – předáků stavovského povstání – na Staroměstském náměstí, spuštění třicetileté války a nástup Habsburků na český trůn a to na zhruba 300 let do roku 1918.

Uprostřed obory se nachází renesanční letohrádek Hvězda ve tvaru šesticípé hvězdy – hexagramu – symbol spojení dvou protikladných sil. Na konci 16. století byl vybudován na popud arcivévody Ferdinanda Tyrolského pro zábavu a reprezentaci. Z původní podoby zůstala jen bažantnice. Dále se v oboře nacházejí míčovna, konírna a správcovský dům. Obora je zalesněná, zatravněná a slouží široké veřejnosti k trávení volného času a sportování – je volně přístupná. V současné době je letohrádek ve správě Pražského hradu, je národní kulturní památkou a je využíván ke kulturně-společenským akcím. Jeho prostory jsou také využity k nauce o historii, umění a vědě právě v bělohorském období. Letohrádek je možnost navštívit v předem určených hodinách a za poplatek.

Každý rok se zde konají rekonstrukce bitvy, na nichž se podílí účinkující z celé Evropy. Rekonstrukce jsou společenskou akcí s bohatým programem a atrakcemi v podobě ukázky řemesel, trhů a občerstvení. Tato akce je veřejně přístupná po uhrazení vstupného.

6. Památky a místa temného turismus spojená s genocidou

Tato kategorie se dá definovat jako cestování na místa, která jsou spojená s vystavením úmyslného zabíjení lidí nebo národa a která prezentují důkazy o režimech, které se tohoto dopouštěly. Genocidní cestovní ruch je návštěva památek spojených s vystavením „úmyslného usmrcování lidí nebo národů“. (Dunkley, Westwood a Morgan, 2007, s. 9) V České republice je s genocidou spojován nacismus a komunismus – čili režimy, v jejichž jménu byly zřizovány pracovní tábory a byly systematicky likvidovány určité skupiny lidí z různých důvodů (Židé, Romové, homosexuálové, handicapovaní, lidé s odlišným politickým názorem a náboženským vyznáním atp.). Naší zemi oba dva režimy zasáhly citelně a proto je na našem území velký počet kulturně-historických památek – ať už památníky, pracovní tábory nebo muzea.

Do této kategorie spadají **Kostel sv. Cyrila a Metoděje** v Praze a **Václavské náměstí** v Praze, kde se upálili studenti Jan Palach a Jan Zajíc.

Výstavba barokní stavby **pravoslavného chrámu svatých Cyrila a Metoděje v Praze**, původně římskokatolického kostela sv. Karla Boromejského, vznikala pod taktovkou architekta Kiliána Ignáce Dietzenhofera a projektanta Pavla Ignáce Bayera, je umístěna na rohu ulic Resslovy a Na Zderaze na Novém městě pražském a trvala od roku 1730 do roku 1736. Do seznamu možných památek temného turismu je zařazen proto, že byl posledním místem odporu českých parašutistů, kteří spáchali atentát na Reinharda Heydricha. Co se týče architektonického stavu, chrám má stále stejnou podobu – pod sedlovou střechou se ukrývá jednolodní sál s postranními emporami a věží v průčelí (Bařková 1999: 95). Ke kostelu přiléhal domov pro emeritní římsko-katolické kněží, pod nímž se nachází krypta s výklenky coby pohřebiště pro zdejší kněze. Časem ale došlo ke změně účelu jeho sousedící části – z ústavu pro emeritní kněží se roku 1783 stala kasárna a skladiště a vnitřní zařízení bylo z části rozprodáno a z části přemístěno. O necelých 100 let později se tato budova stala součástí ČVUT a byla využívána jako České technologické centrum. Samotný kostel ale nebyl využíván a proto, když vznikla Česká pravoslavná církev, byl jí tento chrám poskytnut k dlouhodobému užívání. Dne 29. září 1935 byl celý objekt zasvěcen svatým Cyrilu a Metodějovi²⁵ a stal se sídlem pravoslavného biskupství.

Důvodem, proč zařadit tuto stavbu mezi památky temného turismu se stalo období druhé světové války, kdy se chrám stal úkrytem odboje po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, čímž utrpěla i církev a její hodnostáři. Po dokončení operace Anthropoid dne 27. května 1942 byl skupině parašutistů poskytnuta krypta pod chrámem jako úkryt, který byl původně zamýšlen jen jako krátkodobý, bohužel ale jeden z parašutistů úkryt prozradil ještě před možným únikem. 18. června téhož roku byla katedrála obklíčena 800 příslušníky gestapa. Tři parašutisté zemřeli při obraně a 4 se zastřelili. Následovalo zničení obce Lidice a soud s duchovními, kteří parašutistům napomáhali, a kterým byl jim uložen trest smrti. Postihnuto bylo celkem 263 osob, z toho 13 bylo duchovních pravoslavné církve, byly uzavřeny všechny české pravoslavné kostely a majetek této církve byl zabaven. Po válce byl chrám navrácen pravoslavné církvi, následovala rekonstrukce a znovuvysvěcení. Památku obětí připomíná bronzová pamětní

---

²⁵ Důvodem bylo, že tito světci přinesli křesťanství na Velkou Moravu a dali vzniknout církvi v českých zemích.

deska na zdi chrámu. Dále byl byt umučeného kostelníka přestavěn na kapli zasvěcenou památce biskupa Gorazda a ten byl v roce 1987 svatořečen.

Chrám je v současné době centrem Metropolitní rady České pravoslavné církve a konají se zde pravidelné bohoslužby. Zároveň se zde každoročně 18. června konají vzpomínkové bohoslužby k uctění památky obětí „heydrichiády" a chrám byl dne 28. září 1995 při příležitosti 60. výročí vysvěcení na první českou pravoslavnou katedrálu prohlášen za Národní památník hrdinů heydrichiády - Místo usmíření, ve smyslu česko-německého usmíření. (Šuvarský a Šuvarská, 1995) Chrám je veřejnosti přístupný.

Tématu upálení **Jana Palacha** (Jan Palach, www.janpalach.cz, 2016, [on-line]) je ze všech památek temného turismu, které v této práci uvádím věnováno bezesporu nejvíce pozornosti v médiích, což je s nevyšší pravděpodobností dáno tím, že tato událost nepatří do dávné historie, ale váže se k období, které většina z nás zažila stejně, jako mohla pozorovat následky tohoto činu a navíc stále žije mnoho přímých svědků této události. Na čin Jana Palacha navázal svým sebeobětováním Jan Zajíc. Oba byli studenti, oba se upálili, oba ve stejný rok 1969, oba byli motivováni výhradně politicky, oba na protest proti okupaci tehdejšího Československa ruskými vojsky a příjezdů vojsk zemí varšavské smlouvy, oba zanechali dopisy na rozloučenou, oba svým činem chtěli upozornit, na společenskou letargii. Dne 16. ledna 1969 se Jan Palach v horní části Václavského náměstí polil hořlavinou a zapálil. Podařilo se ho uhasit, ale 19. ledna 1969 na následky těžkých popálenin zemřel na klinice v Legerově ulici. Jeho pohřeb proběhl na Olšanských hřbitovech (k původnímu záměru pohřbit Palacha na Slavíně nebyl od oficiálních orgánů dán souhlas) o 9 dní později, ale v roce 1973 byly jeho ostatky bez souhlasu rodiny převezeny do rodných Všetat. Čin Jana Palacha měl velkou odezvu - probíhaly pietní trzny po celé zemi (jen v Praze se účastnilo pietních pochodů několik desítek tisíc lidí), čin komentovala domácí i zahraniční média, následovaly demonstrace. Jeho památka pak nabyla na síly o dvacet let později, kdy se konala vzpomínková akce, na základě anonymního dopisu o sebeupálení byla zalarmována média. Československá média ale odmítla tento anonym zveřejnit a tak byla kontaktována média zahraniční - strůjci apelu byli Václav Havel a Dana Němcová. Vzpomínková akce byla oficiálně zakázána, demonstrace násilím rozehnána, bylo zadrženo více než 1400 osob a Václav Havel v důsledku této události sepsal Několik vět. Byla to předzvěst pádu komunistického režimu. Jan Zajíc se k tomuto činu odhodlal v den výročí komunistického převratu 25. února 1969

a to u průjezdu domu č.p.39 na Václavském náměstí - nepodařilo se mu vyběhnout na náměstí a zemřel tak přímo v průchodu. Jeho čin byl reakcí na atmosféru po upálení Jana Palacha - po jeho smrti se u sochy sv. Václava účastnil protestní hladovky na podporu Palachových požadavků, ale jelikož tento akt nepřinesl očekávanou odezvu veřejnosti, přistoupil k razantnější metodě, jak upozornit na tehdejší společenský problém. Jeho pohřbu zabránila StB z obav z dalších protestů a jeho ostatky byly uloženy 2. března ve Vítkově a to za účasti osmi tisíc lidí. Dne 28. října 1991 byl tehdeším prezidentem Václavem Havlem oběma studentům propůjčen in memoriam Řád Tomáše Garrigua Masaryka I. třídy za vynikající zásluhy o demokracii a lidská práva. V roce 2000 pak vznikl jejich pomník pod balkónem Národního muzea, vedle kašny. Památník je atypický tím, je horizontální, tvoří ho kruhové mohyly propojené bronzovým křížem, který symbolizuje lidskou postavu jako pochodeň a naznačuje směr místa, kde Jan Palach padnul k zemi. Na Kříži jsou jména obou studentů s jejich životními letopočty. Autory jsou výtvarnice Barbora Veselá, architekti Čestmír Houska a Jiří Veselý.

7. Památky a místa temného turismu spojená s krutostí

V originálním textu je tato kategorie nazvána jako extreme, čili extrémní, krajní, krutá. Tyto přívlastky bezesbytku vyjadřují obsah této kategorie – důležitou podmínkou pro zahrnutí do této kategorie je, že tyto události jsou „živé“ – účastník je svědkem smrti, bolesti či připomenutí této události a tím pádem znovuprožívání bolesti. Jedná se o veřejné popravy, různé rituály, ukřižování atp. (Dunkley, Westwood a Morgan, 2007, s. 9) Česká republika nepatří mezi země, kde by k takovým akcím docházelo – trest smrti není v platnosti a věřící v naši zemi nepodstupují bolestivé rituály, stejně tak dospívající nejsou podrobeni žádným zasvěcujícím rituálům spojených s poškozováním sebe sama atp.

4.2.2 Současná nabídka trhu

Současná nabídka produktů spojených s temným turismem na území hlavního města Prahy je zaměřena na produkty, které splňují definice jednotlivých kategorií. Není snadné učit, koho zařadit do této skupiny, jelikož se žádná cestovní kancelář nezaštiťuje temným turismem a ani tento pojem nepoužívá ke své propagaci. Spousta kanceláří nabízí v rámci svého standardního portfolia i program zaměřený na báje, pověsti, duchy, mystično. Praha k takovým procházkám přímo vybízí. Zařazení takového programu ale z dané společnosti

nedělá cestovní kancelář temného turismu. K tomu, aby byla daná společnost do takové skupiny zařazena je potřeba, aby přinejmenším vyvolávala dojem, že její náplní je temný turismus – například svými vizuály a programovou náplní. Pouze jedna z níže uvedených společností se primárně zaměřuje na duchařské prohlídky a většina její programové náplně je tzv. temná. U některých z níže jmenovaných se vykytují otazníky, zda je skutečně lze zařadit či ne, protože nejsou standartním turistickým produktem. Pro jejich zařazení hovoří fakt, že turistický ruch a jeho trendy jsou proměnlivé a vzniká tak prostor i pro netypické nabídky či možnosti.

Mysterium Tours

Mysterium Tour Praha (Mysterium Tours, www.mysteriumtours.com, 2015, [on-line]) - Temné stíny Starého Města, je jediná stálá trasa v nabídce této společnosti. Tato procházka se týká historie, duchařských příběhů, příběhů o smrti, pověr a pověstí s cílem strašit a děsit. Odehrává se v noci a ve společnosti dobově oblečeného průvodce, který vypráví nejen o pověstech, ale i o skutečných tragických událostech, která se k daným místům vážou. Prohlídka tak plní funkci jak zábavnou, tak edukativní. Tato nabídka je na turistickém trhu výjimečná v tom smyslu, že se jedná o tým nadšenců a ne primárně o masový průvodcovský produkt. Navíc je doprovázena živou hudbou – houslemi, která dodává vyprávění další rozměr. Společnost Mysterium Tours touto aktuální nabídkou navazuje na předchozí *Ghost Tour Praga*, která probíhala v italském jazyce a na portálu TripAdvisor se stala nejlépe hodnocenou strašidelnou procházkou Prahou. Na webových stránkách i na facebookové stránce lze shlédnout působivá promo videa. V nabídce jsou standartní a soukromé prohlídky a prohlídky pro školy. Společnost Mysteria Tours nabízí slevy rodinné a narozeninové a možnost zakoupení dárkového poukazu. Webové stránky existují v šesti jazykových verzích.

Název prohlídky	Doba trvání	Cena	Obsazenost
Temné stíny Starého Města	2 hodiny	16 až 18 Euro	Max. 15 osob

Pragulic

“Poznej Prahu očima lidí bez domova” (Pragulic, pragulic.cz, 2013[on-line]), tak zní motto občanské společnosti z oblasti sociálního podnikání, která se snaží měnit pohled veřejnosti na bezdomovce a vracet je zpět do běžného života. Průvodci jsou lidé bez

domova, kteří účastníky provedou místy, kde žijí nebo žili svůj život, vyprávějí o svém životě na ulici, uvedou účastníky do reality na místech, která běžně míváme, ale nepovšimneme si, co se ve skutečnosti na daných místech odehrává – ať už se jedná o veřejná prostranství anebo nízkoprahová či ubytovací zařízení. V současnosti pod hlavičkou Pragulic provází 8 průvodců - Honza B., Honza H., Karim, Ondra, Pepa, Petr, Robert, Zuzka. Vzhledem k tomu, že je nejedná o klasické prohlídky a průvodce, jaké známe, budu se jim věnovat blíže, než ostatním potenciálním konkurentům. Honza B. průvodcuje trasy „Skrytá zákoutí Žižkova a Královských Vinohrad“, „Cesta do hlubin pražských antikvariátů“ a „Vliv povodní na tvář města i člověka“. Honza B. byl prvním básníkem, který začal psát na Lennonovu zeď a kreativním ředitelem v přední marketingové agentuře. Na ulici žije od povodní v roce 2002 a sbírá vyhozené knihy, které poté prodává do pražských antikvariátů. Účastníkům ukáže, mimo jiné, i bezdomoveckou kolonii pod Hlávkovým mostem. Honza H. během své trasy “Cesta ze dna na vrchol” ukazuje místa spjatá s bezdomovectvím - park Sherwood, nízkoprahové denní centrum organizace Naděje, okolí Masarykova nádraží a noclehárnu na lodi Hermes. Honza býval gambler a alkoholik. K uzdravení mu, dle jeho slov, pomohla víra v Boha a jeho prohlídky jsou osobní a filosofické. Karimova prohlídka “Pražské podsvětí z první ruky” je rozdělena na dvě části a patří k nejoblíbenějším. Zároveň je jakousi mediální tváří, zřejmě i díky své výraznému líčení, které běžně nosí, objevil se v článcích i televizní reportáži. K jeho osobě však na webových stránkách chybějí jakékoliv informace. Z informací ostatních sdělovacích prostředků vyplynulo, že byl Karim bezdomovcem, narkomanem, prostitutem a dopouštěl se krádeží atp. Ondra je umělec, který dobrovolně opustil dobře placené zaměstnání v oblasti počítačového hardwaru a začal si vydělávat na živobytí hrou na kytaru, představuje během své prohlídky „Pouliční umění na deset různých způsobů“. Pepa a prohlídka s názvem “Velká procházka Malou Stranou”. Jakékoliv informace k trase i průvodci chybějí. Petr je prodejcem časopisu Nový Prostor a na ulici žije již 8 let. Je bývalým policistou, má malou dceru a věnuje se divadlu. Během prohlídky “Jak se bydlí bez domova“ se účastníci dozvědí vše o životě na ulici, prodeji časopisu Nový Prostor a zavede je do míst, kde se lidé bez domova setkávají - do bezdomovecké kolonie pod Hlávkovým mostem, do uměleckého prostoru Divus a na ostrov Štvanici. Robert se během své prohlídky “Po železničních pražcích” do košířského squatu, kdy účastníci jedou ze Smíchovského nádraží, přes Prokopské údolí až k viniční usedlosti Cibulka, kterou obývají

squatterů. Zuzka, bývalá narkomanka, která pracuje v Kuchařkách bez domova a jako street worker s drogově závislými. Během procházky „Historie a současnost pražské drogové scény” se účastníci seznámí s historií a fungování pražské drogové scény a navštíví místa v centru města, která jsou jí využívána. Pragulic nabízí samostatné prohlídky pro skupiny o minimálním počtu 10 osob, dále zážitkový pobyt „24 hodin bez domova”, který zprostředkovává reálný bezdomovecký zážitek, kdy si jednotliví účastníci musí zajistit peníze, jídlo i místo na spaní a to za dohledu zkušeného průvodce. Dalšími nabídkami je „Bezdomovecký teambuilding“ zaměřený na zaměstnance z korporátní sféry, při kterém se mohou tito účastníci přiučit dovednosti, které použijí v práci a to od lidí, od kterých by to nečekali. Anebo City game “Prague Homeless Challenge” - interaktivní půldenní až celodenní program pro školy, jehož strategickým cílem je podpora vzdělání v oblastech sociálního uvědomění, udržitelnosti a ekologie. V sortimentu má upomínkové tričko, které designoval Vladimír 518 za 350 Kč. Webové stránky jsou k dispozici ve dvou jazykových verzích.

Je otázkou, zda projekt Pragulic zařadit do temného turismu – nejedná se totiž o společnost z oblasti cestovního ruchu a předmět podnikání není primárně zaměřen na turismus. Zařazení mezi potenciální konkurenci je možné jednak proto, že kategorie nejsou definitivní a fixní a jednak proto, že vyprávění průvodců ve večerních hodinách na daném místě – o kriminalitě, prostituci, drogách, přežívání na ulici atd., je zároveň vyprávěním o neštěstí a lidském utrpení. Dalším prvkem, která dělá tento projekt výjimečným je určitý přesah, kdy tváří v tvář této realitě je člověk jaksi vystaven konfrontaci se svým životem, zamyšlení nad společenskou situací, možnost vidět společenské rozdíly a život a běžná místa Prahy z jiné perspektivy.

Název prohlídky	Doba trvání	Cena	Obsazenost
Název dle průvodce (Honza B., Honza H., Karim, Ondra, Pepa, Petr, Robert, Zuzka)	-	180 až 700 Kč	-
“Karim Unlimited”	19:30 – 00:30	250 až 350 Kč	-
Homeless experience	24 hodin bez domova	2400 až 3600 Kč	-
Bezdomovecká prohlídka	-	250 Kč	-

Prague Tour Info

McGee's Entertainment s.r.o. (Prague Tour Info, praguetourinfo.com, 2016, [online]), je průvodcovská kancelář, která se primárně zaměřuje na anglicky mluvící klientelu a nabízí kompletní služby – čili ne jen průvodcované trasy, ale také zprostředkování ubytování, kultury, sportu a zábavy po celé ČR. Ačkoliv se tak tato kancelář neprezentuje, její nabídka by se dala zařadit do temného turismu – je zaměřena na podzemí s celami, vězení a mučírny, duchy a legendy staré Prahy, prohlídky v noci anebo jen za světla ručních lamp, židovskou symboliku, uvedení do české historie a husitství, alchymii a magii. Navíc vlastní a spravuje webovou stránku www.mcgeesghosttours.com, která nabízí tři trasy, láká na průvodce se zkušenostmi s paranormálními jevy a jsou ke zhlédnutí trailery z těchto tras. Na pražském turistickém trhu by se tak jednalo o jedinou cestovní kancelář zaměřenou na temný turistický ruch. Je samozřejmě otázkou, zda ji do této kategorie zařadit, protože se tak jednak sama neoznačuje (na webových stránkách není zmínka o temném turismu) a jednak se více zaměřuje na vytváření tajemna, než na realie. Společnost nabízí také privátní prohlídky, prohlídky pro školy a firmy. Webové stránky www.mcgeesghosttours.com jsou k dispozici ve dvou jazykových verzích – anglické a německé, webové stránky <http://www.praguetourinfo.com> navíc i v češtině.

Název prohlídky	Doba trvání	Cena	Obsazenost
Ghosts & Legends of Old Town	70 min	10 až 12 Euro	-
The secrets of Prague Underground	60 min	14 až 16 Euro	-
Explore Prague after Dark	3 hodiny	16 až 18 Euro	-
Prague Castle after Dark	3 hodiny	16 až 18 Euro	-
Old Town & Jewish Ghetto in Brief	2 hodiny	12 až 14 Euro	-
Underground Walk by Lamplight	60 min	14 až 16 Euro	-
Pražské pověsti a podzemí staré Prahy	přes 2 hodiny	350 až 400 Kč, Zdarma děti do 6- let	-

Strašidelná Praha

„StrasidelnaPraha.cz je portál nabízející službu osobního licencovaného průvodce Prahou. Průvodce zajišťuje fundovaný výklad a zodpoví vaše otázky týkající se historie a současnosti Prahy, či architektury.“ (Strašidelná Praha, www.strasidelnapraha.cz, 2014, [on-line]) Program je povětšinou orientován na děti, ale je zde možné najít i vycházky orientované na dospělé – Hříšná Praha, Strašidla pro dospělé, Pivní procházka. I přes to, že se v programu tedy objevily památky, které lze zařadit do temného turismu (Za tajemstvím Židovského města, Strašidelný Vyšehrad), je z programu jasné, že se obsah orientuje na báje a pověsti doplněné o historii. Vycházky mají vzdělávací charakter. Tento portál není přímo orientován na temný turismus, obsah je spíše zábavný a poučný. Většina vycházek je vhodná pro děti od šesti let (výjimku tvoří vycházky vytvořené pro dospělé), cena zahrnuje služby průvodce, ale neobsahuje vstupy do památek. Je možné koupit dárkový certifikát. Partnerem je portál Kudy z nudy. Děti do 6 let se mohou účastnit zdarma, je možné využít skupinové slevy, které dosahují až 60% a zajistit individuální termín. Nabídka je k dispozici pouze v češtině.

Název prohlídky	Doba trvání	Cena	Obsazenost
Za tajemstvím Židovského města	90 min	350 Kč	-
Procházka strašidelnou Prahou	90 min	350 Kč	-
Strašidelný Vyšehrad	90 min	350 Kč	-
Za strašidly na Pražský hrad	120 min	350 Kč	-
Za tajemstvím staré Prahy a českých sklářů	120 min	400 Kč	-
Hříšná Praha	90 min	350 Kč	-

Aplikace Tour History

Aplikace (Aplikace Tour History, www.tourhistory.cz, 2016, [on-line]) v sedmi světových jazycích funguje na principu, kdy zamíříte kameru svého telefonu či tabletu na historické místo, na obrazovce se objeví strašidlo, jehož příběh se k danému místu váže, zároveň je k dispozici psaný text, který Vás do příběhu uvede. Celkem tato aplikace

obsahuje 13 pražských legend. Stažení aplikace je zdarma, ale další používání je zpoplatněno. Aplikace umožňuje vyfotit se a následně sdílet fotografii se strašidlem. K dispozici jsou webové stránky s Google mapou a video návodem. Tato aplikace je spíše zábavou, než regulérním temným turismem, ale i zábavní průmysl zde má své místo. Výhodou mobilní aplikace je flexibilita, kdy uživatel není limitován místem a časem srazu s průvodcem a délkou trvání prohlídky.

Název prohlídky	Doba trvání	Cena	Obsazenost
Tour History Prague Ghosts	-	20,00 až 210,00 Kč za položku	-

4.3 Vlastní návrhy produktů

V této části diplomové práce budou uvedeny návrhy průvodcovských tras, v nichž jsou využity památky zařazené do kategorií temného turismu. Tyto návrhy tras mohou být využity cestovními kanceláři, agenturami, hotely a jinými ubytovacími či podnikatelskými zařízeními, které tak mohou zpestřit svou nabídku a zvýšit profit. Trasy mohou být využity i přímo zákazníky – jsou vytvořeny tak, aby byly atraktivní pro co největší množství turistů se zájmem o temnou turistiku. Temný turismus je turismus zážitkový a pokud možno dostupný – ne každý je v kondici (ať už duševní anebo fyzické), kdy by mohl podstoupit extrémní podmínky (nebylo by to žádoucí ani pro ziskovost) a navíc ne každý má neomezenou časovou kapacitu. Proto je u některých tras využita soukromá doprava – šetří fyzické síly i čas. Zároveň je program přizpůsoben i dětskému publiku a proto nebude probíhat v noci. Účelem navrhovaných tras je vzdělat, pobavit a uspokojit touhu po temnotě, záhadách a strachu. Při sestavování tras bylo bráno v potaz následující: omezené finanční možnosti, omezené časové podmínky, cestování s dětmi či méně mobilními lidmi, dopravní dostupnost, nejsou-li památky blízko sebe či jsou-li mimo centrum. Trasy je možné na přání zákazníků upravit.

4.3.1 Trasa I. - Židovské město a jeho tajemství

Název:	Židovské město a jeho tajemství
Typ:	poznávací exkurze s průvodcem
Termín:	dle přání – individuální termíny, preferovaný start – dopoledne
Omezení:	prohlídky možné mimo soboty a židovské svátky
Místo:	sraz u Pomníku mistra Jana Husa na Staroměstském náměstí
Délka prohlídky:	4h30min
Trasa:	Staroměstské náměstí – Židovské město (Josefov)
Doprava:	pěšky
Cena zahrnuje:	služby průvodce, vstupné do pražského Židovského města
Cena nezahrnuje:	poplatek za fotografování v rámci objektů pražského Židovského města, občerstvení
Počet účastníků:	neomezen

Tato trasa zahrnuje jednu z nejoblíbenějších a nejfrekventovanějších lokalit hlavního města Prahy – historické centrum a bývalé židovské ghetto. Součástí této komentované prohlídky bude historický výklad týkající se temné historie a případné symboliky hlavních dominant historického centra – zejména Staroměstské radnice, Orloje, Týnského chrámu. Dále pak výklad o husitství a Janu Husovi. Přes Staroměstské náměstí se vydáme dále do židovské čtvrti, kde bude probíhat výklad o historii židovského ghetta a jeho proměnách – tato prohlídka pomůže porozumět historii, židovství – náboženství i tradicím a bude se týkat i legend. Po výkladu bude následovat prohlídka památek židovského muzea spolu s výkladem průvodce.

Staroměstská radnice je jedním z domů obklopujících Staroměstské náměstí, které sloužily potřebám správy Starého Města pražského a byla první radnicí u nás. Z hlediska temného turismu se jedná o velmi zajímavý objekt, jelikož se k její historii váže několik tragických událostí – poprava Jana Želivského, poprava 27 českých pánů a požár během Pražského povstání na konci 2. světové války. Součástí budovy jsou středověké astronomické hodiny Staroměstský či Pražský orloj, které jsou zřejmě nejlépe dochovaným středověkým orlojem vůbec a prošly rozsáhlou rekonstrukcí po výše zmíněném požáru. K orloji se váže několik pověstí a legend – například o mistru Hanušovi, o kostlivci či o tom, že zasáhne-li někdo do orloje, pak zemře či zešílí. Na náměstí se nachází i Pomník

mistra Jana Husa, národní kulturní památka, který byl předmětem velkých politických sporů a proto byl postaven za finance z veřejné sbírky. Pomník je bronzový na žulovém podstavci. Hus svým pohledem směřuje k Týnskému chrámu, čili Kostelu Matky Boží před Týnem, který patří mezi nejvýznamnější pražské kostely. Chrám je známý zejména tím, že byl pochován astronom Tycho Brahe, ale za pozornost stojí celý – architektonické vyvedení i mobiliář. K tomuto chrámu se též váže několik legend - o malém zvonku uškrcené služky. Jen nedaleko se rozkládá Josefov - čili pražské Židovské ghetto nebo Židovská čtvrť. Josefov se tato oblast nazývá po Josefu II., který židovské obyvatelstvo zrovnoprávnil. Podobu této původně chudinské čtvrti změnila nařízená asanace (z hygienických důvodů), při níž se výrazně zredukoval jak počet obyvatel, tak počet domů a synagog. Rovněž došlo ke změně systému ulic a jejich rozšíření. Po období chudinském je dalším temným obdobím doba 2. světové války, kdy se opuštěné ghetto stalo jakýmsi skladištěm zkonfiskovaného majetku. Tento majetek pak připadl Židovskému muzeu v Praze, které je druhým největším židovským muzeem na světě. Zachována po tomto období zůstala židovská radnice, 6 synagog a Starý židovský hřbitov. V rámci muzejních prohlídek je možné navštívit 5 synagog, Obřadní síň a hřbitov.

Kalkulace nákladů trasy I.²⁶

Tabulka č. 4: Kalkulace nákladů trasy I.

Kalkulace dopravy	Cena v Kč
Celkem 0 km	0
Parkovné	0
Doprava celkem	0
Nepřímé náklady na 1 účastníka	0

Náklady na průvodce	Cena v Kč
Odměna průvodce za hodinu	700
Odměna průvodce celkem	3150
Náklady na průvodce celkem	3150
Nepřímé náklady na 1 účastníka	315

²⁶ Kalkulace nezahrnuje vstup do památek Židovského města.

Celkem náklady na vlastní služby na 1 účastníka	Cena v Kč
Nepřímé a přímé náklady (0 + 315)	315

Rekapitulace	Cena v Kč
Nepřímé a přímé náklady celkem	3150
Nepřímé a přímé náklady na 1 účastníka	315
Marže 20%	630
Prodejní cena	3780
Prodejní cena zaokrouhlená	3800
Prodejní cena na 1 účastníka zaokrouhlená	400

Doporučené příplatky / osoba²⁷	Cena v Kč
Pražské Židovské město	480
Staronová synagoga	200
Poplatek za fotografování	70

Zdroj: Vlastní zpracování

Doplňující informace:

- Zdroj: vlastní zpracování.
- Marže činí 20%.
- Prodejní cena je zaokrouhlena na stovky nahoru.
- Průvodce zároveň provází zpoplatněnými památkami Židovského města a do jeho odměny jsou zahrnuty průvodcovské služby a stravné (služby 500 Kč/hod. a stravné 200 Kč), sazba je hodinová.
- Maximální počet účastníků, mezi které je kalkulace rozpočtena je 10.
- Místo příjezdu i odjezdu je flexibilní, pro účely kalkulace bylo počítáno s centrem města a parkovným v centru města (konkrétně oblast Národního muzea a sazby garáží Slovan).
- Cena paliva a spotřeba vozu byla zprůměrována.

²⁷ Výjimky ze vstupného jsou k nalezení v poznámkách níže.

- Držitelé Prague Card mají vstup zdarma, stejně jako držitelé průkazů AMG, ICOM, ICOMOS, Svaz muzeí na Slovensku, pracovníci Národního památkového ústavu; slevu získávají držitelé karet Opencard a Pražské plynárenské, a.s. Ani jedna karta ale neopravňuje ke vstupu do Staronové synagogy, kam se platí vstupné zvlášť.
- V případě zájmu bude vyjednáno hromadné, cenově výhodnější, vstupné.

4.3.2 Trasa II. - Funerální výprava Prahou

Název:	Funerální výprava Prahou
Typ:	poznávací exkurze s průvodcem
Termín:	dle přání – individuální termíny, preferovaný start – dopoledne
Omezení:	prohlídky jsou limitovány otevírací dobou a počasím
Místo:	sraz u Pomníku Jana Palacha a Jana Zajíce pod balkonem Národního muzea
Délka prohlídky:	5h30min
Trasa:	Muzeum – Olšanské hřbitovy – Vyšehrad - Muzeum
Doprava:	transitem, pěšky
Cena zahrnuje:	služby průvodce, vstupné je zdarma
Cena nezahrnuje:	občerstvení
Počet účastníků:	max. 8 (limitováno počtem sedadel v transitu)

Začátek této trasy je u Národního muzea u pomníku Jana Palach a Jana Zajíce, kde budou účastníci informováni o jejich činech, a bude popsán průběh sebeobětování Jana Palacha, které se odehrálo právě u muzea. Z muzea budou účastníci odvezeni na Olšany, kde je Palachův hrob. Bude ale věnována pozornost i hrobům ostatních významných osobností a pak uměleckým a architektonickým dělům. Olšanské hřbitovy představují časově i fyzicky nejnáročnější část této trasy. Z Olšanských hřbitovů budou účastníci převezeni na Vyšehrad. Na Vyšehradě bude věnována jak pověstem, tak historii a funerálnímu umění. Z Vyšehradu budou účastníci převezeni zpět k Národnímu muzeu anebo na místo vlastního určení.

Národní muzeum je nevýznamnější muzejní institucí u nás a krom historické budovy pod jeho správu spadá i Nová budova, čili bývalé federální shromáždění, které

bylo sídlem Rádia Svobodná Evropa. Muzeum sídlí v horní části Václavského náměstí nad sochou sv. Václava. Samotná oblast byla místem mnoha zlomových událostí z naší historie – např. zde byla přečtena proklamace o vyhlášení nezávislého samostatného Československa, byla místem nacistických demonstrací, Národní muzeum bylo z Václavského náměstí ostřelováno vojsky Varšavské smlouvy, protestně se zde upálili studenti Jan Palach a Jan Zajíc, konaly se zde demonstrace proti komunistickému režimu a bohužel se tato oblast stala i místem s vysokou mírou kriminality (prodej drog, směnářské podvody a prostituce). Oblast Vyšehradu není od centra příliš vzdálena a z hlediska temného turismu je velmi zajímavá – váže se k ní několik pověstí a legend. Jedná se například o pověsti o knížeti Krokovi, jeho dceři Libuši a počátku vlády Přemyslovců anebo o rytíři Horymírovi s jeho koni Šemíkovi. Krom toho je Vyšehrad znám jako místo se silnými energiemi a tajemnými objekty. Těmi objekty jsou čertovy kameny či sloupy, kterým se připisují psychotronické vlastnosti. Pověra říká, že je sem přinesl na příkaz sv. Petra čert a to až z Říma. Další spekulace se týká husitských válek, během nichž mohly být používány k ostřelování. Obě pověry byly samozřejmě vyvráceny, ale stále není jasné, jak se kameny na své místo dostaly.

Kalkulace nákladů trasy II.

Tabulka č. 5: Kalkulace nákladů trasy II.

Kalkulace dopravy	Cena v Kč
Celkem 13,2 km	37
Parkovné	4 x 40 1 x 50
Doprava celkem	247
Nepřímé náklady na 1 účastníka	30,9

Náklady na průvodce	Cena v Kč
Odměna průvodce za hodinu	700
Odměna průvodce celkem	3500
Náklady na průvodce celkem	3500
Nepřímé náklady na 1 účastníka	437,5

Celkem náklady na vlastní služby na 1 účastníka	Cena v Kč
NE prime a prime malady (30,9 + 437,5)	468,4

Rekapitulace	Cena v Kč
Nepřímé a přímé náklady celkem	3747
Nepřímé a přímé náklady na 1 účastníka	468,4
Marže 20%	749,4
Prodejní cena	4496,4
Prodejní cena zaokrouhlená	4500
Prodejní cena na 1 účastníka zaokrouhlená	600

Doporučené příplatky / osoba	Cena v Kč
x	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Doplňující informace:

- Zdroj: vlastní zpracování.
- Marže činí 20%.
- Prodejní cena je zaokrouhlena na stovky nahoru.
- Průvodce je zároveň řidičem a do jeho odměny jsou zahrnuty průvodcovské služby a stravné (služby 500 Kč/hod. a stravné 200 Kč), sazba je hodinová.
- Maximální počet účastníků, mezi které je kalkulace rozpočtena je 8.
- Místo příjezdu i odjezdu je flexibilní, pro účely kalkulace bylo počítáno s centrem města a parkovným v centru města (konkrétně oblast Národního muzea a sazby garáží Slovan).
- Cena paliva a spotřeba vozu byla zprůměrována.

4.3.3 Trasa III. - Temné Bohnice

Název:	Temné Bohnice
Typ:	poznávací exkurze s průvodcem
Termín:	dle přání – individuální termíny, preferovaný start – dopoledne
Omezení:	prohlídky jsou limitovány přístupem na hřbitov – pouze na základě předchozí domluvy
Místo:	dle přání zákazníků
Délka prohlídky:	3h
Trasa:	areál Psychiatrické nemocnice Bohnice – Zvířecí hřbitov – Ústavní hřbitov – Dynamitka Nobel
Doprava:	transitem, pěšky
Cena zahrnuje:	služby průvodce, vstupné je zdarma
Cena nezahrnuje:	občerstvení
Počet účastníků:	max. 8 (limitováno počtem sedadel v transitu)

Začátek trasy je u Kostela sv. Václava v areálu Psychiatrické nemocnice Bohnice – tento kostel má pohnutou historii a byl využíván, mimo jiné, jako stanoviště protivzdušní obrany. Odtud půjdeme kolem zvířecího hřbitova ke hřbitovu ústavnímu, neboli „hřbitovu bláznů“. Po návštěvě tohoto hřbitova se transitem přesuneme do Zámecké rokle k prohlídce Dynamitky Nobel, která byla první a poslední továrnou na dynamit v Čechách.

Nemocniční Kostel sv. Václava byl, stejně jako velká část Psychiatrické léčebny, využíván jako vojenská kasárna a jeho věž sloužila protivzdušní obraně a byly z ní odstraněny zvony – původně se uvažovalo, že by tato věž byla odstraněna, aby její měděná část nesloužila jako orientační bod při leteckých náletech spojeneckých vojsk na Prahu. Po 2. světové válce sloužil kostel jako skladiště. Jeho vnitřní výzdoba byla poničena, ale vnější část zůstala zachována. Z areálu lze příjemnou procházkou směrem k ústavnímu hřbitovu projít kolem hřbitova zvířecího s oficiálním názvem „Zahrada přátel nejméně šťastných“. Kvůli kapacitě a hygienickým podmínkám se z hřbitova stal pietní park. Krom klasických hrobů je zde i hrob hromadný – pro laboratorní pokusná zvířata a pro zvířata, která neprožila šťastný život. Po prohlídce těchto hřbitovů je to jen kousek do Zámecké rokle k Dynamitce Nobel, původně Dynamit – Fabriken vorm Alfred Nobel & Company. Tato továrna na dynamit byla otevřena za dohledu Alfreda Nobela a později se

přeměnila na muniční továrnu – vyráběly se zde ruční granáty, zábavná pyrotechnika a střelný prach. Dynamitka měnila majitele i náplň výroby. Údajně zde při explozi zahynulo více jak 100 osob. V současnosti celý objekt chátrá.

Kalkulace nákladů trasy III.

Tabulka č. 6: Kalkulace nákladů trasy III.

Kalkulace dopravy	Cena v Kč
Celkem 24 km	67
Parkovné	2 x 40
Doprava celkem	147
Nepřímé náklady na 1 účastníka	18,4

Náklady na průvodce	Cena v Kč
Odměna průvodce za hodinu	700
Odměna průvodce celkem	2100
Náklady na průvodce celkem	2100
Nepřímé náklady na 1 účastníka	262,5

Celkem náklady na vlastní služby na 1 účastníka	Cena v Kč
Nepřímé a přímé náklady (18,4 + 262,5)	280,9

Rekapitulace	Cena v Kč
Nepřímé a přímé náklady celkem	2247
Nepřímé a přímé náklady na 1 účastníka	280,9
Marže 20%	449,4
Prodejní cena	2696,4
Prodejní cena zaokrouhlená	2700
Prodejní cena na 1 účastníka zaokrouhlená	400

Doporučené příplatky / osoba	Cena v Kč
Dobrovolný příspěvek na renovaci hřbitova	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Doplňující informace:

- Zdroj: vlastní zpracování.
- Marže činí 20%.
- Prodejní cena je zaokrouhlena na stovky nahoru.
- Průvodce je zároveň řidičem a do jeho odměny jsou zahrnuty průvodcovské služby a stravné (služby 500 Kč/hod. a stravné 200 Kč), sazba je hodinová.
- Maximální počet účastníků, mezi které je kalkulace rozpočtena je 8.
- Místo příjezdu i odjezdu je flexibilní, pro účely kalkulace bylo počítáno s centrem města a parkovným v centru města (konkrétně oblast Národního muzea a sazby garáží Slovan).
- Cena paliva a spotřeba vozu byla zprůměrována.

4.3.4 Zhodnocení výsledků

Zhodnocení potenciálu Prahy jako cíle temného turismu a zhodnocení možné konkurence se týkalo produktů temného turismu a to i přes to, že se takto jmenované podniky neprezentují. Identifikace proběhla na základě vizuální propagace a programové náplně. Jedná se aktuální stav a nabídku. Z hodnocení vyplynulo, že nabídka, kterou je možno zahrnout pod hlavičku temného turismu skutečně existuje, ale je: 1. součástí širšího portfolia, kdy jsou nabízeny i jiné trasy či služby; 2. není primárně zaměřena na cestovní ruch anebo nemá podobu klasické cestovatelské nabídky (např. zmíněná aplikace); 3. v rámci nabídkového portfolia je nabízen pouze zábavný typ temného turismu – čili nabídka je zaměřena na tajemno, magii atp. a je podaná lehčí, zábavnější formou; 4. nabídky jsou si velmi podobné – jedná se buď o produkt, kdy se zákazníci obejdou bez asistence průvodce (strašidelné museum, aplikace a v konečném důsledku i oblast Josefova) anebo vycházky za doprovodu průvodce v dobovém kostýmu, často po setmění po podobných trasách s vyprávěním legend a pověstí; 5. většina nabídek se soustředí na centrum města.

Po tomto zhodnocení tedy následovaly vlastní návrhy průvodcovaných tras – Židovské město, výprava za funerálním uměním a výprava do Bohnic. Všechny tři trasy byly koncipovány tak, aby zahrnuly hlavní památky z kategorií temného turismu a navíc další možné objekty, které by pod jeho hlavičku bylo možné zařadit. Jak již bylo řečeno – kategorie nejsou pevně dány a navíc se neustále proměňují a rozšiřují. Trasa Židovského města tak zahrnuje i blízké Staroměstské náměstí a k němu přilehlý Týnský chrám. Celá

tato oblast je bohatá na temnou historii, byť z různých období a nabízí tak zajímavý průřez českou historií. Trasa má výrazný edukativní charakter. Druhou trasou je výprava za funerálním uměním, na které je nejen Praha mimořádně bohatá. Na téma funerálního umění vznikla již zajímavá publikace a jsou vytvářeny pomůcky, které pomáhají turistům v orientaci (např. mobilní aplikace a elektroničtí či papírový průvodci). Tato oblast temného turismu má velkou perspektivu. Poslední trasou je výlet do nedalekých Bohnic. Z mého pohledu se jedná o mimořádně atraktivní oblast, která je opomíjená, což ale může být nejen lokalitou, ale i faktem, že všechny objekty jsou přístupné až na základě předchozí dohody.

Z vlastní části práce vyplývá, že prostor pro tvorbu nových produktů z oblasti temného cestovního ruchu je velký. Navíc dle hodnocení takové nabídky na portálu Tripadvisor se dá předpokládat, že poptávka v tomto typu zážitku při návštěvě hlavního města Prahy skutečně je. A dalším faktem, který hovoří ve prospěch temného turismu v Praze, je množství památek, které byly na seznam nejnavštěvovanějších památek či památek temného turismu zařazeny. Ačkoliv tento turistický trend není s nejvyšší pravděpodobností tím primárním důvodem či cílem, za kterým turisté do našeho hlavního města přijíždějí, má Praha v tomto ohledu velký potenciál a prostor pro rozvoj.

5 Závěr

V důsledku změny preferencí cestovatelů a tím pádem nových trendů v oblasti cestovního ruchu prochází tato oblast velkými změnami – do popředí zájmů se dostávají nové zážitky, neobvyklé formy cestování a alternativy, které byly dříve opomíjené. Mezi nové trendy patří i temný turismus, který byl dříve předmětem zájmu jen skupinky nadšenců, ale stává se z něj čím dál vyhledávanější způsob trávení volného času a tím pádem i atraktivnější podnikatelský záměr.

Jedním z cílů této práce bylo teoreticky téma ukotvit. Krom teorie týkající se cestovního ruchu pojednává teoretická část o temném turismu. Kolem tohoto tématu je stále mnoho otazníků a odborné informace lze čerpat jen ze zahraniční literatury a akademických prací. Bylo důležité se soustředit ne jen na téma temného turismu obecně, ale zmínit i jeho kontroverznější stránku – především tu etickou a motivační. Navíc, pro vlastní část práce, bylo důležité nalézt kategorie, které by posloužily k identifikaci možných památek temného turismu na území hlavního města Prahy, protože jejich stávající výčet byl skromný a neúplný.

Dalším cílem byl rozbor možné konkurence a to opět na území hlavního města Prahy. Součástí byla SWOT analýza, díky níž bylo možné vyhodnotit, zda je Praha vhodným, atraktivním místem pro příznivce temného turismu. Jelikož ale v Praze, potažmo v České republice, neexistuje cestovní kancelář či cestovní agentura, která by se primárně orientovala na temný cestovní ruch a která by se tímto termínem zaštiťovala, proběhl rozbor potenciální konkurence jako porovnávání existujících nabídek – respektive obsahu programů, používání pojmosloví (tj. používání výrazů, které mohou být zařazeny do propagace temného turismu) a vizuální prezentace. Z hodnocení situace na trhu vyplynulo, že nabídka týkající se temného turismu je poměrně jednotvárná, tj. soustředí se na podobné památky, týká se zejména centra města a většinou bývá součástí širší nabídky dané společnosti.

Krom rozboru konkurence byly identifikovány i hlavní památky temného turismu. Jelikož ale neexistuje přesný soupis všech možných památek, které by bylo možno do temného turismu zařadit, vznikl za pomoci předem daných kategorií a jejich charakteristik seznam určený pro potřeby této práce. Nutno podotknout, že ne všechny kategorie našly své památky, ale i tak jejich výčet není chudý anebo málo atraktivní pro další využití při vlastním návrhu turistických tras. Odrazovým můstkem mi byl, krom zmíněných kategorií,

i seznam památek temného turismu portálu Kudy z nudy, kam byly zahrnuty i některé památky právě z území hlavního města Prahy.

Na základě zjištěných faktů byly navrženy tři trasy, které by mohly rozšířit již stávající nabídku. Tyto trasy jsou zaměřeny tematicky a jsou vytvořeny tak, aby byly vhodné pro co nejširší skupinu osob – tj. jak pro dospělé, tak pro děti. Součástí navržených tras je i kalkulace, která stanovuje přibližnou cenu, za kterou by mohl být tento turistický program nabízen na trhu. Je nutné vzít v potaz, že tato kalkulace je jen hrubým odhadem a cestovní kancelář do ní nejspíše bude muset zahrnout vlastní režii, pojištění, DPH apod.

Případná nová cestovní kancelář by mohla nabízet nové produkty i mimo centrum hlavního města Prahy a skutečně se zaštitit pojmem temný turismus. Ideální kombinace by, z mého pohledu byla, kdyby tato cestovní kancelář působila edukativně i v oblasti teorie temného cestovního ruchu a propagaci tohoto pojmu. Obávám se, že většina lidí v České republice tento termín nezná anebo si pod ním představuje duchařské příběhy či návštěvu koncentračního tábora. Z mého pohledu je ale tento způsob cestování velmi atraktivní a zasloužil by si více pozornosti zejména v zemi, která má pro jeho rozvoj a následné zisky tak velký potenciál. Kombinace produktů, které by byly zaměřeny na zábavu či magii a produktů řekněme syrovějšího rázu by z hlediska ziskovosti a atraktivity pro zákazníky byla ideální.

6 Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje – publikace

ADAMOVIČ, Lenka. DUDÁK, Vladislav. VENTURA, Václav. *Základy filozofie, etiky: základy společenských věd*. 1. vyd. Praha: FORTUNA, 1995, 149 s. ISBN 80-7168-221-7.

BALI-HUDÁKOVÁ, Lenka. *Dark Tourism*. Praha, 2010. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Fakulta mezinárodních vztahů.

BAŤKOVÁ, Růžena a kolektiv. *Umělecké památky Prahy (Díl 2.)*. Soupis stavebních památek celého Nového Města a Vyšehradu (Praha 1 a Praha 2) s jejich kunsthistorickým rozbohem. 1. vyd. Praha: Academia, 1999, 839 s. ISBN 80-200-0627-3.

BUCHTOVÁ, Nicola. *Motivace k temnému cestovnímu ruchu*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta.

ČAČKA, Otto. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. 2. vyd, opr. a dopl. Brno : DOPLNĚK, 1997, 382 s. ISBN 80-7239-010-4.

FLEISCHMANN, Otakar. *AGRESE A SEBEVĚDOMÍ*. Praha, 2008. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta.

FORET, Miroslav a FORETOVÁ Věra. *Jak rozvíjet místní cestovní ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2001, 178 s. ISBN 80-247-0207-X.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

HESKOVÁ, Marie a kol. *Cestovní ruchu: Pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006, 224 s. ISBN 80-7168-948-3.

INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruchu (základy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2009, 119 s. ISBN 978-80-245-1252-5.

JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, 288 s. ISBN 978-80-247-93247-3.

KUNEŠOVÁ, Eva a FARKOVÁ, Blanka. *Technika zahraničních zájezdů*. 2., upr. a rozš. Vyd. Praha: Idea servis, 2004, 137 s. ISBN 80-85970-44-9.

LENNON, John. FOLEY, Malcolm. *Dark tourism: The attraction of death and disaster*. 1. ed. London: Thomson Learning, 2010. 184 s. ISBN 978-0-8264-5064-7.

ORIEŠKA, Ján. *Technika služeb cestovního ruchu*. 4. vyd. Praha: Idea servis, 1999. 244 s. ISBN 80-85970-27-9.

ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1 vyd. Praha: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5.

PÁSKOVÁ, Martina, ZELENKA, Josef. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2 vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

PALATKOVÁ, Monika a ZICHOVÁ, Jitka. *Ekonomika turismu: turismus České republiky*. 1. vyd. Praha: Grada. 2011, 205 s. ISBN 978-80-247-3748-5.

RYGLOVÁ, Kateřina. BURIAN, Michal. VAJČNEROVÁ, Ida. *Cestovní ruch: Podnikatelské principy a teorie v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 213 s. ISBN 978-80-247-4039-3.

SYNEK, Miloslav a KISLINGEROVÁ, Eva. *Podniková ekonomika*. 5., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Beck, 2010, 498 s. ISBN 978-80-7400-336-3.

SHARPLEY, Richard and STONE, Philip R. *The Darker Side of Travel: The Theory and Practice of Dark Tourism*. Bristol: Channel View Publications, 2009, 274 pp. ISBN 978-1-84541-114-5.

SKINNER, Jonathan. *Writing the Dark Side of Travel* New York: Berghahn Books, 2012, pp. 219. ISBN 978-0-85745-341-9.

SYSEL, Jiří a ZURYNEK, Josef. *Management cestovní kanceláře a cestovní agentury*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, 120 s. ISBN 978-80-86723-78-5.

ŠÍPEK, Jiří. *Úvod do geopsychologie*. 1 vyd. Praha: ISV, 2001, 162 s. ISBN: 80-85866-70-6.

ŠUVARSKÝ, Jaroslav a ŠUVARSKÁ Eva. *Národní památník obětí heydrichiády – místo usmíření*. Praha: Pravoslavný chrám sv. Cyrila a Metoděje, 1995, 62 s. ISBN 80-238-1885-6 (v knize neuvedeno ; brož.).

TUNBRIDGE, J.E. and ASHWORTH, Gregory John. *Dissonant Heritage: The Management of the Past as a Resource in Conflict*. Toronto: John Wiley and Sons, 1996, 299 pp. ISBN 978-0-47194-887-2.

Elektronické zdroje

Asociace hotelů a restaurací České republiky. *ETICKÝ KODEX* [on-line]. 2006. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z www: <http://www.ahrcr.cz/eticky-kodex/>

České dědictví UNESCO. *Praha – Představení* [on-line]. 2015. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z www: <http://www.unesco-czech.cz/praha/predstaveni/>

Czech Tourism. *Nejnavštěvovanější turistické cíle roku 2014* [on-line]. © 2005-2013. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z www: <http://www.czechtourism.cz/pro-media/tiskove-zpravy/nejnavstevovanejsi-turisticke-cile-roku-2014/>

DUNKLEY, Ria. WESTWOOD, Sheena. MORGAN Nigel. A shot in the dark? Developing a new conceptual framework for thanatourism [online]. © 2016 In: *Asian Journal of Tourism and Hospitality Research*. Cardiff: The Welsh Centre for Tourism Research, 2007. Vol. 1, No. 1, pp 54-73. (PDF). [cit. 2013-01-30]. Dostupné z www: http://www.academia.edu/1904407/A_shot_in_the_dark_Developing_a_new_conceptual_framework_for_thanatourism

HLOUŠKOVÁ, Lenka. *Temná turistika fascinuje tisíce lidí* [online]. In: Novinky.cz 2009. © 2016. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z www: <http://www.novinky.cz/cestovani/169023-temna-turistika-fascinuje-tisice-lidi.html>

Jan Palach.cz. *Jan Palach* [on-line]. 2016. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z www: <http://www.janpalach.cz/>

Jewish Museum. *Starý židovský hřbitov* [on-line]. © 2013-2016. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z www: <http://www.jewishmuseum.cz/pamatky-a-expozice/pamatky/stary-zidovsky-hrbitov/>

Kudy z nudy. *Letohrádek Hvězda v oboře na Bílé Hoře* [on-line]. © 2015. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z www: <http://www.kudyznudy.cz/Aktivity-a-akce/Aktivity/Letohradek-Hvezda-v-obore-na-Bile-Hore.aspx>

Kudy z nudy. *Starý židovský hřbitov v Praze* [on-line]. © 2015. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z www: <http://www.kudyznudy.cz/Aktivity-a-akce/Aktivity/Stary-zidovsky-hrbitov-v-Praze.aspx>

Kudy z nudy. *20 tipů na temné cestování v Česku* [on-line]. © 2015. [cit. 2015-03-23] Dostupné z www: <http://www.kudyznudy.cz/Aktuality/10-tipu-na-temne-cestovani-v-Cesku.aspx>

LENNON, John. *Journeys into understanding* [online]. The Guardian. © 2016. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z www: <http://www.theguardian.com/travel/2005/oct/23/darktourism.observerescapesection>

1. lékařská fakulta Univerzita Karlova. *Akademický klub 1. LF UK ve Faustově domě* [online]. © 2006 – 2016. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z www: <http://www.lf1.cuni.cz/akademicky-klub-1-lf-uk-ve-faustove-dome>

1. lékařská fakulta, Univerzita Karlova. *Faustův dům, historie a legendy* [on-line]. © 2006 – 2016. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z www: <http://www.lf1.cuni.cz/faustuv-dum-historie-a-legendy>

Management Mania. *Co je SWOT analýza* [online]. © 2011-2013. [cit. 2016-03-31]. Dostupné z www: <https://managementmania.com/cs/swot-analyza>

McGees Ghost Tours [on-line]. © 2007 – 2015. [cit. 2016-01-23]. Dostupné z www: www.mcgeesghosttours.com

Muzeum pověstí [on-line]. © 2013. [cit. 2016-01-23]. Dostupné z www: <http://www.muzeumpovesti.cz/>

Mysterium Tours [on-line]. © 2015. [cit. 2016-01-23] <http://www.mysteriumtours.com/prague/uvod>

National Geographic. *Top 10 Cemeteries*. © 1996-2016. [cit. 2016-01-23]. Dostupné z www: <http://travel.nationalgeographic.com/travel/top-10/cemeteries/#page=1>

NOVELLI, M. *Nichetourism: contemporary issues, trends and cases* [online]. Reprint., 4th print. Amsterdam: Elsevier, 2005. pp. 47-59. (PDF). ISBN 0-7506-6133-X. [cit. 2015-14-02]. Dostupné z www: <https://05aabd32c59c1fd7e5849ea3ff5dcc32b0cc086d.googleusercontent.com/host/0B2o4mUzWs3BNi10cUpsb05IXzQ/4.%20%C4%8Cetvrta%20Godina/Turizam/Turizam%20Srbije/Niche%20Tourism.pdf>

Novinky.cz. *Příběh tajemného Faustova domu* [on-line]. © 2003–2016. [cit. 2015-12-30]. Dostupné z www: <http://www.novinky.cz/cestovani/112370-pribeh-tajemneho-faustova-domu.html>

Novinky.cz. *Temná turistika fascinuje tisíce lidí* [online]. © 2003–2016. [cit. 2015-03-23]. Dostupné online z www: <http://www.novinky.cz/cestovani/169023-temna-turistika-fascinuje-tisice-lidi.html>.

Pragulic [on-line]. © 2013. [cit. 2016-01-23]. Dostupné z www: <http://pragulic.cz/>

Prague.eu. *Vyšehradský hřbitov a Slavín* [on-line]. © 2016. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z www: < <http://www.prague.eu/cs/objekt/mista/148/vysehradsky-hrbitov-a-slavin?back=1> >
Pražská informační služba. *Olšanské hřbitovy* [on-line]. © 2007. [cit. 2015-04-11]. Dostupné z www: http://web.archive.org/web/20071023062816/http://www.pis.cz/cz/praha/pamatky/olsanske_hrbitovy

Prague Stay.com. *Tourist Traps* [on-line]. © 2016. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z www: <http://prague-stay.com/lifestyle/category/17-tourist-traps/>

Prague Tour Info [on-line]. © 2016. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z www: <http://www.praguetourinfo.com/prazske-povesti-a-podzemi-stare-prahy/>

Prague City Line. *Fastův Dům (Mladotovský Palác), nejtajemnější místo v Praze* [on-line]. © 2016. [cit. 2016-01-01] Dostupné z www: <http://www.praguecityline.cz/prazske-pamatky/faustuv-dum-mladotovsky-palac>

Prague City Line. *Vyšehradský hřbitov a Slavín* [on-line]. © 2016. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z www: <http://www.praguecityline.cz/pamatky/vysehradsky-hrbitov-a-slavin>

Prague City Line. *Vyšehradský hřbitov – místo národní hrdosti* [on-line]. © 2016. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z www: <http://www.praguecityline.cz/prazske-pamatky/vysehradsky-hrbitov-misto-narodni-hrdosti>

Praha.cz. *Faustův dům* [on-line]. © 1998 – 2015. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z www: <http://www.praha.cz/pamatky/faustuv-dum>

Praha.eu. *Základní údaje o pražské památkové rezervaci* [on-line]. 2006. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z www: http://pamatky.praha.eu/jnp/cz/pamatkovy_fond/zakladni_udaje_o_prazske_pamatkove_rezervaci/index.html

Scienceworld. *Počátky českého státu: obchod s otroky* [on-line]? 2012. [cit. 2016-01-01]. Dostupné z www: <http://www.scienceworld.cz/clovek/pocatky-ceskeho-statu-obchod-s-otroky-820/>

Security Magazin. *Bohnický hřbitov chorobomyslných* [on-line]. © 2014-2016. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z www: <http://www.securitymagazin.cz/zpravy/bohnicky-hrbitov-chorobomyslnych-1404043169.html>

STONE, Philip R. Dark Tourism and Significant Other Dead: Towards a Model of Mortality Mediation [on-line]. In: *Annals of Tourism Research*. Great Britain: Elsevier, 2012. Vol. 39, No. 3, pp 1565-1587. (PDF) [cit. 2016-03-02]. Dostupné z www: http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1051&context=philip_stone

Špilberk. *Špilberk- žalář národů* [on-line]. © 2013. [cit. 2011-11-04]. Dostupné z www: < <http://www.spilberk.cz/?pg=zobraz&co=spilberk-zalar-narodu> >

Strašidelná Praha [on-line]. © 2014. [cit.dne 6.3.2016] Dostupné z www: <https://www.strasidelnapraha.cz/>

Tajemná místa. *Pomůžete nám zachránit bohnický hřbitov* [on-line]. © 2016. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z www: <http://www.tajemnamista.cz/clanky/2397-pomuzete-nam-zachranit-bohnicky-hrbitov>

Temná turistika. *Odborníci na temnou turistiku* [online]. © 2011. [cit. 2015-10-29]. Dostupné z www: < <http://temna-turistika.webnode.cz/odbornici-na-temnou-turistiku/> >

The Dark Tourism. *The Dark Tourism* [online]. 2015. [cit. 20.05.2015] Dostupné online z www: <http://dark-tourism.org.uk/>.

The Guardian. *Journeys into Understanding* [online]. © 2016. [cit. 23. 3. 2015] Dostupné online z www: <http://www.theguardian.com/travel/2005/oct/23/darktourism.observerescapesection>.

Tour History [on-line]. 2016. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z www: <http://www.tourhistory.cz/>

Temná turistika. *Slavín* [on-line]. © 2011. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z www: <http://temna-turistika.webnode.cz/vyznamna-mista-v-cr/slavin/>

TROTТА, James. *Grief Tourism* [online]. © 2013. [cit. 2015-05-27]. Dostupné z www: <http://www.grief-tourism.com/grief-tourism-definition/>

Turistika. *Olšanské hřbitovy* [on-line]. © 2007-2016. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z www: <http://www.turistika.cz/mista/olsanske-hrbitovy>

UNITED NATIONS World Trade Organization. *Understanding Tourism: Basic Glossary*. [online]. UNWTO. 2011. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z www: <http://media.unwto.org/en/content/understanding-tourism-basic-glossary>

United Nations. *Agenda 21 for the Travel & Tourism Industry: Towards Environmentally Sustainable Development* [on-line]. 2015. (PDF). [cit. 2016-02-09]. Dostupné z www: http://www.un.org/jsummit/html/documents/backgrounddocs/wto_report1.pdf

Velké Losiny. *Renesanční zámek Velké Losiny*. 2016. [cit. 2016-02-08]. [online] Dostupné z www: <http://www.velke-losiny.cz/renesancni-zamek>

VÍTEK, Jirka. *Průvodce hřbitovem bláznů / The guide at the Madmen's Cemetery* [on-line]. 2014. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z www: <https://www.youtube.com/watch?v=N7sxCmPsvI>

World Tourism Organization. *Global Code of Ethics for Tourism* [on-line]. 2016. [cit. 2015-11-04]. Dostupné z www: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism>

YUILL, Stephanie M. *DARK TOURISM: UNDERSTANDING VISITOR MOTIVATION AT SITES OF DEATH AND DISASTER* [online]. (PDF) Diploma Thesis. 2003. pp 265. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z www: <http://oaktrust.library.tamu.edu/bitstream/handle/1969.1/89/etd-tamu-2003C-RPTS-Yuill-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Zákony

Česko. Zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č.40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č.455/1 [on-line]. © 2016. [cit. 2015-10-07]. Dostupné z www: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/159-1999-sb-o-nekterych-podminkach-podnikani-a-o-vykonu-nekterych-cinnosti-v-oblasti-cestovniho-ruchu-a-o-zmene-zakona-c-401964-sb-obcansky-zakonik-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-zakona-c-4551/>

7 Přílohy

Příloha I. – Obrázková dokumentace památek a míst temného turismu v Praze

Obrázky č. 1 a 2 : Letohrádek Hvězda a Obora Bílá Hora.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obrázky č. 3 a 4: Ústavní hřbitov v Bohnicích.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obrázky č. 5 a 6: Chrám sv. Cyrila a Metoděje, Faustův dům.
Zdroj: Vlastní zpracování.

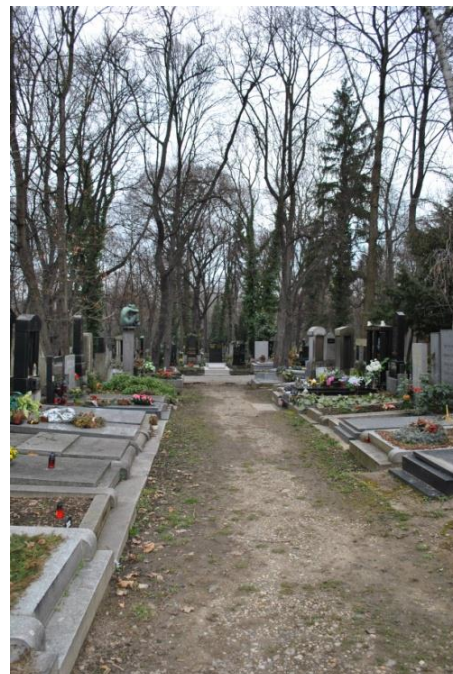

Obrázky č. 7 a 8: Muzeum strašidel.
Zdroj: Vlastní zpracování.

Obrázky č.9 a 10: Olšanské hřbitovy.

Zdroj: *Vlastní zpracování.*

Obrázky č. 13 a 14: Památník Jana Palach a Jana Zajíce

Zdroj: *Vlastní zpracování.*

Obrázek č. 15: Hrobka Slavín.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obrázek č. 16: Čertovy kameny.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obrázek č. 17: Židovský hřbitov

Zdroj: Vlastní zpracování.

